

KULTÚRA

ROČNÍK XVIII. – č. 16

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

7. OKTÓBRA 2015

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRÍŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Výraz - globalizácia sa nachádza iba v najnovších slovníkoch. Ešte pred pár desiatimi sme ho prakticky nepoznali. Dnes ho vnímame akoby najnovšiu neodolateľnú víchricu, ktorá chce zmeňte tvárnosť Zeme.

Mne to pripomína jedno zo zasadaní Prípravnej komisie pre disciplínu kléru a kresťanského ľudu. (Aj také niečo ustanovil "dobrý" pápež Ján XXIII. na prípravu Druhého vatikánskeho koncilu.). Zišlo sa nás asi tridsať pápežom vymenovaných poradcov a predmetom zasadania bola všeobecná situácia Cirkvi vo svete. Poradcovia z rozličných strán sveta veľmi realisticky opisovali situáciu vo svojich krajinách. Väčšinou to vyznievalo vážne, smutno, neraz až tragicky. Ján XXIII. pokojne počúval a nakoniec to stručne komentoval asi týmito slovami: "Problémy sú vážne. Ale nebuďte pesimistami. Nazrite trochu do dejín a uvidíte, že Kristova Cirkev už prekonala aj oveľa ťažšie časy. Lebo má jeho prísľub, že pekelné moci ju nepremôžu. Pokračujte teda usilovne vo vašej robote, lebo čas koncilu sa blíži." A s dobráckym úsmevom išiel aj on za svojou robotou.

Naskutku, ak aj dnes nazrieme trochu do dejín, ľahko zistíme, že aj o globalizácii platia slová starozákonnej knihy Quohelet (my starší sme ju nazývali Ecclesiastes, teraz jej dali názov Kazateľ):

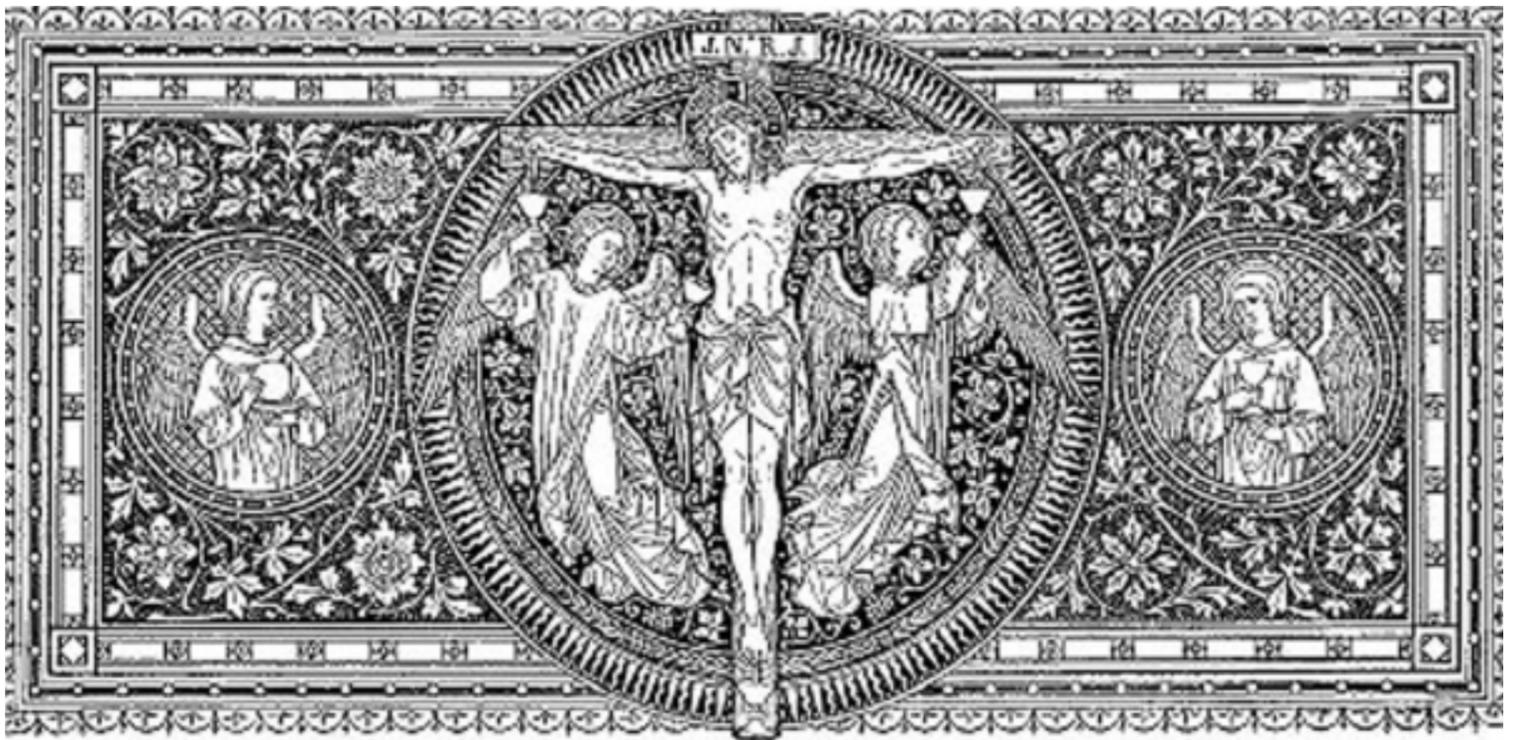
Čo bolo, je to, čo aj zasa bude. A čo sa už stalo, to sa opäť stane. Nič nie je nové pod slnkom.

Ak je niečo, o čom by človek povedal: „Pozri, toto je niečo nové!“, už to bolo v časoch, ktoré boli pred nami. (Kaz 9 - 10)

Nuž pozrime sa trochu do dejín a porovnajme to, čo už dávno bolo, s tým, čo teraz zažívame.

V 8. storočí pred Kristom asýrsky kráľ Sennacherib (705 - 681), ako to zaznamenal prorok Izaiáš, prišiel na myšlienku vyhubiť množstvo národných spoločenstiev vo svojej rozsiahlej ríši. Bola to politika, ktorú uskutočňovali aj jeho predchodcovia po obsadení nových území a po potlačení vzbúr jednotlivých národov.

Lež on tak neuvažuje, jeho srdce tak nezmyšľa. On má v

Globalizácia

úmysle ničť a vyhubiť nemálo národov. Lebo hovorí: Silou svojej moci som urobil všetko a svojou múdrosťou, lebo som rozumný. Odstránil som hranice národov, vyraboval som ich pokladnice, ako všemocný som zvrhol tých, čo sedeli na tróne. Ako na hniezdo siahla moja ruka na bohatstvo národov, ako sa zbierajú opustené vajcia, tak som zhrabol celú zem, a nebolo toho, kto by zatrepotal krídlom, otvoril zobák a zapíšťal.

Izaiáš však predpovedal Sennacheribovi trvdý trest Boží:

Preto Pán, vládár zástupov, pošle na jeho vykmených vojakov hlad a pod jeho slávou bude pražiť ako požiar oheň. (Iz. 10,7; 13)

Roku 680 sa proti nemu vzbúрили Babylončania a pri jeho pokuse potlačiť vzburu v Babylone Sennacheriba roku 681 zavraždili.

O dve a pol storočia neskôr v gréckych dejinách nachádzame už takmer celkom „moderný“ pokus o globalizáciu: Alexander Veľký (336 - 323 pr. Kr.) Tento dvadsaťročný macedónsky kráľ za krátkych trinásť rokov svojej dobyvačnej vlády dokázal globalizovať veľkú časť vtedajšieho sveta. Odrazil nápor Trákov a Ilýrov, potlačil vzbury gréckych miest, zmocnil sa perzskej Malej

Ázie, porazil jej kráľa Dária III. a získal jeho rozprávkové poklady. O rok neskôr dobyl Sýriu aj Egypt a vypravil sa až do Indie, ktorá sa považovala za východný a južný koniec vtedajšieho sveta (oikumene). Všetko s projektom ovládnuť svet. Po dobrom, ak sa mu králi a ich národy, niekedy aj blízki priatelia, poslušne podrobili. Ináč boli na mieste o hlavu menší alebo vydýchli na kríži. Pritom

Alexander myslel aj na blahobyt svojej ríše. Zakladal nové mestá, chcel vytvoriť nový elitný národ zmiešaním Macedóncov a Peržanov, aby s ich pomocou amalgamoval všetky národy do jednoty občianskeho práva (homonoia - zhodnosť; a koinonia - spločenstvo, vospolnosť). Vedel, že politická moc závisí od financií, preto zriadil ústrednú finančnú správu a zaviedol monetárnu úniu, čím vytvoril obrovský ekonomický priestor. Dal vybudovať nové cesty a irigačné kanály. Presadil aj jeden medzinárodný jazyk - svoju gréčtinu (koine). Na jej rozšírenie slúžilo vyše 70 nových opevnených miest po celom Východe, ktoré boli aj kul-

túrnymi strediskami, často s vlastnými knižnicami. Realizovať ten globalizačný projekt mu znemožnila iba nečakaná smrť v Babylone. Alexandrova politika pretvorila vedúce vrstvy Grékov z lokálpatriotických mešťanov (polis ako vlasť, národnosť a štát pospolu) na pragmatických „svetobčanov“, ktorí sú všade doma. Najtrvalejším dedičstvom

Alexandrovej globalizácie zostala práve táto jej kultúrna zložka. Gréčtina sa stala spoločným jazykom stredomorského priestoru a nadlho si podmanila aj Rímsku ríšu (helenizmus), ktorá sa o dvesto rokov neskôr podobne, ale úspešnejšie a trvalejšie, pokúsila globalizovať vtedajší svet.

O ďalšie dve storočia neskôr sýrsky kráľ-imperátor Antiochus Epifanes IV. (175 - 163 pred Kr.), dedič Alexandra Veľkého a niekdajší rukojemník v Ríme, sa správal celkom podobne, ibaže na rozdiel od Alexandra Veľkého helenizoval podrobené národy, ak to nešlo po dobrom, tak aj tvrdým násilím. Zaznamenal to autor Prvej knihy Machabejcov:

Kráľ Antiochus vydal rozkaz pre celé kráľovstvo, že všetci majú splynúť v jeden národ a

každý musí opustiť svojrázne zvyky. Tak sa všetky národy podrobili kráľovmu rozkazu. A tak sa aj mnohým Izraelitom zalúbila jeho bohopocta. Obetovali modlám a znesväcovali sobotu. Do Jeruzalema a do judských miest poslal kráľ poslov s písomnými odkazmi, aby sa správali zvykmi, ktoré boli dosiaľ v krajine cudzie. Aby zrušili v chráme celostné žertvy - holokausty - a zápalné i mokré obety. Soboty a sviatky sa majú znesvätiť, svätýňa a Bohu zasvätený ľud treba pohaniť. Svojich synov majú nechať bez obriezky, svoje duše poškvŕňovať čímkoľvek nečistým a ohavným, aby tak zabudli na zákon a zanedbali všetky ustanovenia. Kto by sa tak nesprával podľa kráľovského rozkazu, mal zomrieť. (...) A mnohí z ľudu sa k nim pridali; všetci, čo odpadli od zákona. Páchali zlo v krajine a vyhánali Izraelitov, ktorí sa potom museli skrývať po všelijakých skrýšach. (...) Kniha zákona, ak niektoré našli, pálili a trhali. Ak sa u niekoho našla Kniha zmluvy, alebo ak sa niekto správal podľa zákona, bol potrestaný smrťou podľa kráľovského nariadenia. (I. Mach 43-60).

(Pokračovanie na 4. strane)

MILAN S. ĎURICA

Svet sa nám prudko mení pred očami. Ráno zabúdame, o čo sme zápasili včera, lebo treba zachraňovať veci ešte ohrozenejšie. Svet pripomína balón, z ktorého to fučí na všetky strany a my nevieme, ktorú z dier plátať skôr.

Ešte včera sa ľudia zapodievali krízou na Ukrajine, a dnes ich zamestnávajú státisíce migrantov. Niežeby sa na Donbase situácia stala normálna, vôbec nie, médiá si pristo našli novú tému. A v dnešnom svete platí, že existuje iba to, čo je v médiách. Ich moc je taká silná, že nijaký génius, nijaký prorok, nijaký svätec nemá šancu, ak sa nedostane do pozornosti úzkeho okruhu interpretátorov udalostí, často málo charakterných, naostatok, ako sú málo charakterní či dokonca bezcharakterní sami strojcovia týchto udalostí. O naše mysle a srdcia bojujú dve propagandy, jedna euro-atlantická, druhá ruská. Tieto propagandy, vynútené okolnosťami na medzinárodnej scéne, nás delia na tábory. Jeden verí bezvýhradne správam tých, ktorí u nás ovládajú oficiálne spravodajstvo, druhý správam, ktoré sa šíria na facebooku a cez tzv. nezávislé kanály, ktoré zväčša iba preberajú interpretácie ruských zdrojov.

Situácia je pomerne nebezpečná, pretože manipulovaná myseľ a svedomie nie je slobodná.

Nám v Strednej Európe sa treba významne zamyslieť, ako ďalej. Nevystačíme si s mechanickými postojmi ponovenbrovej situácie, keď sa vodcom domácich politických strán lenilo vytvárať vlastné koncepcie a vystačili si s prekladom brožúrok z Berlína, Bruselu či Washingtonu. Aj, zlaté časy pohodlia sú preč! Nesídlí veru dobro a

O rozvahe

TEODOR KRÍŽKA

spravodlivosť ani v Bundestagu, ani v Európskom parlamente, ani v Bielom dome. Všade treba o národné záujmy tvrdo zápasit', ak sa nechceme ocitnúť na hrote chvosta, ktorým vyplašený drak máva najviac.

Stredná Európa by sa mala rozpamätať, že je celistvým kultúrno-duchovným priestorom, ktorý si má vôľu zachovať identitu a teda nemôže skákať ani podľa toho, ako sa vyspí pani Merkelová, ani ako by si želali podivní šialenci v Bruseli, ani nositeľ Nobelovej ceny mieru za mier, ktorý nikam neprinesol. Stredná Európa by sa mala spamätať a začať sa písať s veľkým „S“, ako sa píše napr. Blízky či Stredný Východ. Hovorím to preto, lebo odpor k výčinnom na Západ od nás by nemal byť ospravedlnením automatického odvrátenia sa východným smerom, kde síce naberá na sebedomí veľký ruský brat, ale práveže je veľký a my takí malí, treba si preto zachovať zdravý rozum a triezvo hodnotiť situáciu.

A že je situácia vážna, netreba osobitne podčiarkovať. Kedysi k nám podobne prichádzali migranti. Boli to kočovné kmene, vytlačené pomermi na Východe, ktoré Západ nepustil k sebe domov, a tak zostali tam, kde im kládli najmenší odpor - v našej Panónii. Zostali na zimu, prijali dokonca tisíce slov z jazyka našich predkov i spôsob usadlého života, ale neodvdáčili sa bohvieako srdečne, keď spoločne s našimi západnými susedmi rozvrátili ríšu našich predkov a v novovybudovanom kráľovstve už postupne zaujali výsadné postavenie. Ani s Turkami veľmi nebojovali, ani sa v revolučnom 19. stor. nehrali s našimi predkami v rukavičkách, ani za Hitlera sa neštítali hľadať oporu pre svoje idey veľkého štátu, a i za Putina rady navštevujú Moskvu, či by im zo situácie nevyplynula nádej na znovuzískanie Podkarpatskej Rusi.

Slováci, bdejme teda! Za chyby sa platí.

V tridsiatych rokoch 19. storočia sa Slovensko stalo obľúbenou českou výletnou destináciou. Česká duša deťaná fatálnou nemeckou prevahou a trpiaca pocitmi márnosti, našla na Slovensku pocit úľavy a vnútorného obrodzenia. Český učiteľ Karel Kálal radil: „Jdíte na Slovensko. Tu se vám jinak prsá dmou, tu pocítíte, jak je ten český svět veliký.“

Český slovakofilský romantizmus však postupne slabol a začal ho vytláčať, čoraz agresívnejší, český nacionalizmus, ktorý postupne naberal znaky šovinizmu. Zámer presadiť češtinu ako spisovný jazyk aj pre Slovákov sa, ale ukázal nereálny. Nesúhlas Slovákov prijať češtinu ako svoj spisovný jazyk, českých nacionalistov značne podráždil. Karel Kálal v liste profesorovi Vlčkovi píše: „Kdyby jsme vyrazili cíl, jednotu spisovného jazyka, Slováci by odmítli, tak se mi zdá i vzájemnost.“ Za Františka Palackého a predstaviteľ Staročeskej strany František Ladislav Rieger niekoľkokrát zdôraznil, že slovenská otázka je pre Čechov vybavenou záležitosťou. Známy je jeho výrok adresovaný Samuelovi Štefanovičovi: „Vy jste všeho tohto zlého na vině, proč jste se odtrhli od nás a přijali vaši kožištinu za řeč spisovnou.“

Tu si dovoľm trochu odbočiť. Občas niektorí jednotlivci obviňujú Panslovanskú úniu, že odmietaním čechoslovakizmu sa spreneveruje slovanskej vzájomnosti. Ale priatelia, my sme v prvom rade slovenskí vlastenci a až potom panslavci. My pre cudziu slávu (a to ani pre slávu našich bratov) na úkor svojho národa a svojej vlasti nemienime nič podniknúť. Čechoslovakizmus je chorou a našťastie už uschýnajúcou, vetvou na kmeni slovanskej lipy. Je to zhubný nádor na československých vzťahoch. Odmietanie tejto ideológie ospravedlňujúcej snahy o českú asimiláciu slovenského národa nemá nič spoločné so slovanskou vzájomnosťou.

Vývoj išiel ďalej. V roku 1883 žiak profesora Jana Gebauera (1839 - 1907) doktor Jirí Polívka (1858 - 1933) navrhol, aby sa v češtine namiesto dovtedy všeobecne užívaného termínu „jazyk staroslovenský“ začalo písať „jazyk staroslověnský“. Kultúrno-politická koncepcia čechoslovakizmu, vychádzala z predstavy o existencii čechoslovenského národa, ktorý mali tvoriť dve vetvy, a to „staršia“ vetva česká a „mladšia“ vetva slovenská. Ak by však bolo medzi Čechmi naďalej uznávané, že existoval staroslovenský jazyk, ktorý bol navyše aj liturgickým jazykom Slovenov nemohli byť Slováci (jednoznační potomkovia Slovenov) prezentovaní ako mladšia vetva a bolo by to presne naopak. Toto bolo pre českých nacionalistov (maskujúcich sa už ako čechoslovakisti) neprijateľné. Preto sa označenie

Naftalínoví Čechoslováci

„Slověn“ a „jazyk staroslověnský“ veľmi rýchlo medzi českými čechoslovakistami ujalo. Slovenskí lokaji neskôr toto označenie poslovenčili do podoby „Slovien“ a „staroslovienský“. Je zaujímavé, že toto nanajvýš nesprávne označenie ešte aj dnes používajú viacerí Slováci, ktorí sú sami o sebe presvedčení, že sú slovenskými vlastencami. To je ale výsledok dlhého obdobia čechoslovakizácie a z nej vyplývajúceho vymývania slovenských mozgov.

Tempus fugit a pantha rhei. Vypukla 1. svetová vojna a čechoslovakizmus sa stal ideológiou vymanenia Čechov a Slovákov z rakúskeho a maďarského područia. Už od počiatku však českí Čechoslováci nehrali so Slovákami férovú hru a fixovali. Keď si to situácia vyžadovala, nasľubovali Slovákom hory-doly, podľa hesla: „Nikto Vám nesplní to, čo Vám my sľúbime.“ Bez problémov v októbri roku 1915 podpísali Clevelandskú dohodu, v ktorej nám sľúbili federatívne usporiadanie spoločného štátu. V máji 1918 to však už tak zrejme nebolo a Clevelandská dohoda bola revidovaná Pittsburskou dohodou, podľa ktorej malo mať Slovensku už len akúsi autonómnú správu. Aj to sa však českým Čechoslovákom zdalo priveľa a preto jeden z spoluautorov Pittsburskej dohody T. G. Masaryk (otec: Nathan Redlich, matka: Theresia Kropatschek) krátko po jej podpísaní vyhlásil: „Než hlavní věcí je, že dokument té úmluvy je podvržený, je falsum...“. Právnicki poznajú pojem „mala fides“ (zlá viera). Za typický prejav zlej viery sa považuje také konanie, ak jedna zo strán dohody (zmluvy) už pri podpise nemieni dohodu (zmluvu) rešpektovať. Akýže to bol potom právny základ spoločného štátu? Mocnosti schválili vznik spoločného štátu s názvom Česko-Slovensko. To bol jednoznačný odkaz, že má ísť o duálny štát s federatívnym usporiadaním - čo napokon Masaryk s Benešom pri rokovaniach so zástupcami mocností vehementne sľubovali. Českí Čechoslováci, v kolaborácii so slovenskými lokajmi a využívajúc aj kapitulantský postoj politicky slabých národne orientovaných slovenských politikov, zmenili v roku 1920 Česko-Slovensko na čechoslovácke Československo. Zároveň na ústavnej úrovni uzákonnili existenciu jednotného „čechoslovenského národa“ skladajúceho sa so „staršej“ českej a „mladšej“ slovenskej vetvy. Tu našla svoje plné

uplatnenie (doktorom Polívkom) sfalšovaná história. Vymyslená „Slovění“ a vymyslená „staroslověnsčina“ nahradili reálnych Slovenov a ich jazyk staroslovenčinu. Takto bola ideológia čechoslovakizmu dokonaná a stala sa oficiálnou štátnou ideológiu čechoslováckeho štátu. Potom už len bolo potrebné doplniť falšovanie našej histórie tvrdením, že Veľká Morava bola prvým spoločným štátom Čechov a Slovákov a že Slováci, ktorých Maďari v 9. storočí z tohto zväzku násilím vytrhli, sa zásluhou tatíčka Masaryka (kult bolo treba predsa budovať), vrátili do náruče svojej matky spoločnej čechoslovenskej vlasti - tento blud vydržal aj po 2. svetovej vojne a pamätám sa na to, že ho (svojho času) vtĺkali do hlavy aj mne. Dozvedel som sa dokonca, že Svätopluk bol vraj českým panovníkom a verte, alebo nie ale aj to, že Gorazd bol českým biskupom. Neuveriteľné. Aký osud však čakal Slovensko v náručí čechoslováckej vlasti? Ottův slovník obchodní to vyjadril celkom jednoznačne: „Slovensko bude naší koloniální zemí.“

Ak si uvedomíme, že predstavitelia vládnucej českej politickej scény nedodrжали ani jednu jedinú zásadnú dohodu zo Slovákami (Clevelandská dohoda, Pittsburská dohoda, Košický vládny program, ústavný zákon č. 143/1968 Zb. o čechoslovenskej (sic) federácii a ústavný zákon č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky) tak je zarážajúce, že ešte dnes sa na Slovensku nájde množstvo čechoslovácky naladených jednotlivcov a skupín, ktoré stále veria tejto naftalínovej ideológii z konca 19. a začiatku 20. storočia. V Bratislave postavili českému šovinistovi T. G. Masarykovi dokonca sochu, a to na Vajanského nábřeží, pričom rozhladení Slováci dobre vedia, že baľko Vajanský Masaryka z duše nenávidel, dokonca ho fyzicky napadol a zbil dáždnikom. Naftalínovým Čechoslovákom to však zrejme nevedí, oni stále veria v tatíčka Osloboditeľa a majú radi aj jeho žiaka, s boľševikmi kolaborujúceho E. Beneša.

Čechoslovácky naftalínový pach, často posilnený cesnakovým odérom, je cítiť pri každej príležitosti, keď sa má riešiť čokoľvek, čo by mohlo posilniť slovenské národné povedomie. V histórii nevzdelení novinári, televízni moderátori, či politológovia, ale aj rôzni pseudohistorici sa smejú snahám o pozdvihnutie slovenského národného povedomia. Spochybňujú

kráľa Svätopluka, a to napriek tomu, že viacerí skutočne renomovaní slovenskí historici, napríklad Prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc., Prof. PhDr. Matúš Kučera, DrSc. a Prof. PhDr. Martin Homza, PhD. sa jednoznačne vyjadrili, že Svätopluk kráľom bol a tiež napriek tomu, že existuje aj dostatok dobových historických prameňov potvrdzujúcich tento fakt. Netreba však čítať len čechoslovácke historické diela, tam sa človek na túto tému nič objektívne a rozumné nedozvie. Naftalínoví Čechoslováci s radosťou a ostentatívne predkladajú verejnosti na obdiv svoju nevedomosť, ktorú prezentujú ako prejav svojej údajnej intelektuálnej nadradenosti. Zástancov slovenskej štátnosti nálepkujú ako nacionalistov (aj keď nemajú ani šajnu o skutočnom obsahu pojmu „nacionalizmus“ a usilovne si ho pletú so šovinizmom). Popierajú všetko, čo by mohlo preukázať, že Slováci sú autochtónnym národom, ktorý je svojim susedom rovnocenný. Za každú cenu sa nám snažia nasadiť psiu hlavu a namiesto serióznej diskusie používajú boľševické spôsoby difamácie a likvidácie svojich odporcov. Musím povedať, že je úsmevné, ak v rozhlasovej debáte politológ povie, že sa slovenskí vlastenci snažia vytvárať „instantnú“ slovenskú históriu. Oni nevedia, že v 9. storočí bola staroslovenčina (nie staroslovienčina priatelia!) štvrtým liturgickým jazykom? Nevedia, že Sloveni (nie Slovieni) sa zaradili medzi štyri etniká sveta, ktoré na velebenie Pána používali vlastný jazyk v čase, keď Francúzi, Nemci, či Angličania - o Čechoch a Maďaroch ani neohovorím - ani len nespívali, že by mali vlastný liturgický jazyk a Písmo v tomto jazyku? To nie je instantná história, to je historický fakt. Skutočne to nevedia? Sú naozaj takí hlúpi, alebo sa len tak robia? Hovorí sa, že hlúposť nie je trestná. V každom prípade je však škodlivá, najmä ak je z verejnoprávných médií podávaná verejnosti ako duševná potrava. Nešťastné výlučky podhríba žľožového, či jedovaté výpotky z iných obdobných zdrojov by nemali len tak otravovať dušu slovenského človeka. A ak už trváme na slobode slova, tak aspoň vo verejnoprávných médiách by slovo mali dostať aj slovenskí vlastenci a nielen naftalínoví Čechoslováci. Zodpovedné sú za to všetky politické strany, ktoré (v rámci svojej personálnej politiky) dosadzujú svojich nominantov na najdôležitejšie mediálne posty.

Ked' 10. októbra kardinál Pietro Parolin, štátny sekretár Svätej stolice, pre Vatikánsky rozhlas, s pravým moderným nadšením pre pojmy etablované počas Revolúcie z roku 1789 oznámaval, že biskupská synoda o rodine „pokračuje veľmi dobre“ a „nastolila atmosféru veľkého bratstva a slobody“, (pozri <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=20928>) ešte netušil, že ani nie o osem dní neskôr, po zverejnení správy zo synody, prehovorí juhoafrický kardinál Napier o tom, že: „Biskupi boli veľmi- veľmi rozhorčení.“

Týkalo sa to dvoch otázok. Prvá bola prezentácia homosexuality a homosexuálneho spoluzitia, ako by to bolo niečo pozitívne. A druhá sa týkala rozbitých manželstiev a dôrazu na uľahčenie prístupu k sviatostiam v prípade rozvedených a znovu zosobášených. Rozhorčenie bolo o to väčšie, že tieto otázky neboli diskutované, nikto sa synodálnych otcov nepýtal, ale v médiach to bolo prezentované ako ich názor.“ (pozri <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=20964>)

To samozrejme akosi nekorešponduje s ostentatívne prezentovanou „atmosférou veľkého bratstva a slobody“. Odhliadnuc od faktu, že to nekorešponduje ani so správami o synodálnej diskusii v aule, ktoré boli oficiálne vypúšťané do sveta. Ešte 9. októbra kardinál Lombardi, opäť v štýle, na ktorý si mnohí spomínáme z obdobia pred štvrtstoročím nadšene referoval: „Myslím, že sme všetci prežili túto časť synody včera odopoludnia a dnes dopoludnia ako strhujúce crescendo účasti a vášnivého zainteresovania celého zhromaždenia, vrátane intenzívnych, krásnych a prežitých vystúpení.“ Nezabudol dodať, že v aule sa hovorilo napr. tiež o homosexuáloch. (pozri <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=20924>). Je čudné, prečo cítil potrebu zo všetkých tém spomenúť práve len túto, ktorá nemala byť na synode dominantná.

Kardinál Napier tvrdil, že počas synodálnej diskusie sa témou homosexuality v liberálnom duchu zaoberali len jeden alebo dvaja diskutéri: „Tento dokument sa nepáčil veľkému množstvu synodálnych otcov. Nesúhlasili s tým, aby názory jedného či dvoch účastníkov boli predstavené takým spôsobom, že to vyzeralo ako názor synody.“

Konečné počty hlasov, ktoré boli priaznivo naklonené pôvodným liberálnym formuláciám v záverečnej správe, svedčia o tom, že miera vieroučnej deštrukcie či minimálne konformizmu s „duchom doby“ sú príliš veľké na to, aby sa dali zahrnúť pod počet dvoch, či dokonca jedného kardinála, ako tvrdil kardinál Napier. Určite neboli takí osamotení. Napierov výrok o obchádzaní účastníkov synody je však dokladom, že atmosféra synody svedčí skôr o dômyselnej mediálnej manipulácii v typicky modernistickom duchu, než o tak hlasne proklamovanej atmosfére „bratstva a slobody“. Tiež je dokladom o tom, že tak velebená demokratická väčšina bola zámerne obchádzaná so snahou o manipuláciu. No a samozrejme to odporuje aj prvoplánovému optimizmu kardinála Lombardiho.

Kardinál Napier pokračuje: „V

dôsledku toho utrpel duch otvorenosti a úprimnosti. Všetci sa začali pýtať, čo sa deje. A keď nám bolo včera (štvrtok 16.10.) oznámené, že nebudú zverejnené správy z menších diskusných skupín, opakoval sa rovnaký dojem. Prvý dokument bol publikovaný bez nášho vedomia a správy z menších skupín, ktoré sme pripravili, nie? Medzi otcami zavládlo podozrenie a niektorí možno aj stratili dôveru.“ Treba dodať, že práve správy z menších diskusných skupín, ktoré boli nakoniec na nátlak

BRANISLAV MICHALKA

overnosti a začína sa krajina humanitársko-všeobjímajúcej amorfnosti, kde rozdiely medzi katolíckimi a inými príslušníkmi druhu homo sapiens budú zredukované na minimum. V tomto kontexte sa teda ne deje nič nové. Ide len o logické vyústenie určitého dominantného trendu.

Druhá odpoveď na túto otázku kardinála Napiera sa týka skôr metódy ako cieľa. Počas synody sa evidentne udialo to, že ultraliberálna klika, dobre organizovaná a tešiac

resu jeho ideových súputníkov, sa pokúsila v duchu tých najlepších demokraticko-liberálnych tradícií zmanipulovať v zákulisí synodu a odprezentovať potom z týchto manipulácii vzídený dokument ako väčšinový názor v Cirkvi. Pokus sa momentálne nepodaril, avšak klika nevieš hlavu, čas im evidentne hrá do kariet, majú moc v rukách a budú tlačiť valec ďalej, až do nimi očakávaného víťazného konca. Pozoruhodné a typické je, ako sa títo milovníci demokracie a plurality úz-

<http://www.martinus.sk/?uItem=190519>). Keď si pomyslíme, aké pomalé a problematické je vydávanie diel klasikov katolíckej teológie, aký deficit je na Slovensku s vydávaním diel napr. sv. Tomáša Akvinského či pápežských dokumentov spred roku 1962, tu človek nestihne žasnúť, s akou rýchlosťou sa vie presadiť preklad a tlač kontroverzného prejavu liberálneho preláta, ktorého názory na manželstvo a predovšetkým na sodomiu sú ešte stále, napriek všetkej liberálnej snahe, na hony vzdialené od názorov väčšiny slovenských katolíkov. Nepochybne, liberálna klika, motajúca sa mimochodom aj okolo bývalého trnavského arcibiskupa Bezáka, má dostatočne silné, ak nie dominantné, pozície v niektorých katolíckych vydavateľstvách a médiach. Pre katolíka z toho plynie poučenie: dobre zväziť, na aké „katolícke“ médiá bude prispievať. Aby sa mu potom nestalo, s očarujúcou iróniou dejin, že si bude predplácať deštrukciu vlastnej rodiny a poblúdenie svojich detí či uvrhnutie Cirkvi, ktorá má byť jeho skalou, do stavu desivého marazmu.

Pápež František v záverečnej reči na synode varoval, v očividnom znechutení nad konzervativizmom niektorých prelátov, že podliehajú „Pokušeni nepriateľskej zarputilosti, t. j. snahy uzavrieť sa do toho, čo je písané (literary) a nenechať sa prekvapovať Bohom, ktorý je prekvapenie (duch); do zákona, do istoty toho, čo poznáme, a nie toho, čo sa máme ešte naučiť“ a čo máme dosiahnuť. Od Ježišových dob je to pokušenie horlivcov, škrupulantov, puntičkárov alebo - dnes - takzvaných „tradicionalistov“ a tiež intelektuálov.“ (pozri <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=20966>)

Odhliadnuc od poetického a teda ťažko vyložiteľného (alebo hocijako vyložiteľného) slohu, na ktorý sme si už tiež za tie desaťročia aggiornamenta zvykli, utápajúceho sa vo všeobecnostiach, náznačkách a zámlkách, vidíme tu jasne označeného nepriateľa. Je ním zástanca Tradície, ten, čo trvá na nemennosti dogiem, ten, čo je horlivý a napodív nie vlašný (zrejme chce aj vo svojom nepochopení novej doby obracať na Vieru ako apoštolí), skrátka „puntičkár“, ktorý nie je schopný akceptovať takú „atmosféru slobody a bratstva“, pri ktorej bude v duchu slepej poslušnosti zrádzať dvetisíc rokov kresťanského a cirkevného života.

Je dobré vedieť, ako nás vnímajú naši pastieri. Zlepšuje to aj našu kvalitu vnímania našich pastierov.

Nepochybne Boh Všemohúci je Bohom prekvapenia, avšak zdá sa, že niektorí predstavitelia Kúrie majú pocit, akoby Boh mal rezervované prekvapenia len pre „puntičkárov“ milujúcich Tradíciu, ktorých nesúhlas s modernistickými liberálnymi trendami je interpretovaný ako „pokušenie nepriateľskej zarputilosti“. Netreba však zabúdať, že Boh prekvapenia môže prekvapiť každého, nielen „puntičkára“. To najväčšie prekvapenie sa totiž neodohrá v preplnenej aule, ani v davoch na festivaloch a námestiach, ale pár okamihov po telesnej smrti. Vtedy nastane osobný Súd s každým; s „puntičkárom“ aj s tými, čo sa chceli zapáčiť svetu a pokroku.

A potom uvidia mnohí, že Boh je skutočne Bohom prekvapenia.

Atmosféra bratstva a slobody

synodálnych otcov predsa len zverejnené, zaujali v drvine väčšine veľmi kritický postoj k pôvodnej správe zo všeobecnej diskusie (pozri <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=20964>).

Na otázku kardinála Napiera, „čo sa deje“, sa dá odpovedať dvoma spôsobmi. Po prvé: nedeje sa nič nové. To len modernistický liberálny valec, ktorý valcuje Cirkev už dobrých päťdesiat rokov, dorazil konečne k svojej vytúženej méte, za ktorou sa končí nárok katolíckej pra-

sa nezastretej podpore pápeža Františka, ako o tom svedčia, okrem iného, jeho priaznivé výroky na adresu kardinála Kaspera, ktorý sa mimochodom odprezentoval na synode aj rasistickými výrokmi na adresu afrických biskupov; (pozri <http://www.lifenews.sk/content/kardin%C3%A1l-burke-o-manipul%C3%A1cii-syn%C3%B3dy-rasistick%C3%BDch-v%C3%BDro-koch-kard-kaspera>) - (zdá sa, že nie je rasizmus ako rasizmus, ten liberálny je asi v poriadku) - a na ad-

kostlivo boja toho, aby boli odprezentované iné ako nimi predkladané oficiálne názory a ako sa v rozpore so svojou proklamovanou láskou k pluralite a pestrosti v Cirkvi snažia zamaskovať priepastné rozdiely v chápaní základných morálnych dogiem vo vnútri Cirkvi. Oficiálne prezentovaná bezkonfliktnosť, živá silenými úsmevmi a následne trápne odhalenie zákulisných machinácií, svedčí skôr o atmosfére rozkolu než o atmosfére „bratstva a slobody“. Avšak na druhej strane: pokiaľ boli tieto slová vzaté z tradície Revolúcie roku 1789, tak by toto manipulovanie a zastieranie nebolo nič až také neobvyklé. Revolucionári mali v praxi vždy dosť svojskú interpretáciu týchto pojmov.

Že je táto klika silná, dobre organizovaná, finančne zabezpečená a početná o tom nemusíme pochybovať. Snažiť sa všetko banalizovať poukazovaním na jedného vinníka, napr. špeciálneho tajomníka Bruna Forteho (pozri <http://www.lifenews.sk/content/rozhor%C4%8Denie-na-synode-n%C3%A1l-C5%A1-z%C3%A1lver-bruno-forte-si-od-seky-o-homosexu%C3%A1lity>), to je buď prejavom kolosálnej naivty, alebo úmyslu zmazať stopy. Svedectvom toho, ako ďaleko siahajú prsty týchto ľudí, svedčí priam rekordne rýchle vydanie prejavu kardinála Kaspera pred konzistoriom, s opovážlivým názvom Evanjelium rodiny, vo vydavateľstve Dobrá kniha na Slovensku (p o z r i

(Pokračovanie z 1. strany)

Proti Antiochovej globalizácii sa vzbúrila malá frakcia Židov, ktorí sa rozhodli zostať verní Božiemu zákonu a svojím dlhoročným povstaleckým odporom - ktorý sa Antiochovi nepodarilo zlomiť a ktorý pokračoval aj za jeho nástupcov - vytvorili v židovskom národe podnes trvajúci a produktívny mýtus o Machabejcoch ako vzore hrdinskej obrany tradície otcov aj za cenu vlastného života.

Najúspešnejším a najdlhšie trvajúcim globalizačným pokusom v staroveku bola expanzia Rímskej ríše. Vytvorením jedinečného právneho systému, ozbrojených síl špičkovej kvality a kvantity, ako aj a adoptovaním vysokej gréckej kultúry, poznačenej experimentom Alexandra Veľkého, Rimania dlhé storočia dokázali vládnuť takmer nad celým vtedy známym svetom. Rímske právo, ktoré občana chránilo pred zneužívaním moci a zaručovalo mu spravodlivosť, získalo pre ríšu množstvo rozličných etnických zoskupení, ktoré obývali Rímanmi dobyté územia. Múdrosť vojenských stratégií vyjadrovala zásada *parcere subiectis et debellare superbos* - šetriť, rešpektovať tých, čo sa podávajú a poraziť spupných odporcov. Iba v prípade nutnosti rímski legionári používali proti obyvateľom pričlenených území násilie. To získavalo súhlas a sympatie mnohých. Rimania nenanucovali svoj latinský jazyk, ba ich vzdelanci sa odlišovali kultúrnou gréčtinou. Tým však priťahovali najnadanejších jednotlivcov zo všetkých podrobených národností, z ktorých sa stávali hrdí rímski občania bez toho, žeby museli opustiť svoje miestne tradície. Apoštol Pavol z Tarsu pred židovskými žalobníkmi a rímskym sudcom hrdo vyhlásil: *Civis Romanus sum* - Som rímsky občan! A to mu umožnilo dostať sa z rúk židovských prenasledovateľov až k cisárovi do Ríma. Je pravda, že sa tak v jednotlivých etnických spoločenstvách realizovalo „delenie duchov“ - príkladom môžu byť helenistické tendencie u Židov podľa hesla *divide et impera*, ktoré sa pripisuje už Filipovi II. Macedonskému (4. storočie pred Kr.), potom Rímanom, ale v klasickej literatúre sa nenachádza. (Dokumentovať ho možno až u francúzskeho kráľa Ľudovíta XI. v druhej polovici 15. storočia: *Diviser pour régner*.) Historickým faktom je, že Rímska ríša naozaj realizovala jednu z najvýraznejších globalizácií, lebo vojenskou mocou, systémom práva, obchodnou sieťou a intenzívnou výmenou tovarov zjednotila celé stredomorie a veľkú časť dnešnej Európy.

Podarilo sa jej absorbovať aj také revolučné duchovné prúdenie, akým bolo kresťanstvo, ktoré práve prostredníctvom dokonalej administratívnej, vojenskej i hospodárskej štruktúry ríše po jej rozpade prevzalo a účinne realizovalo zámer duchovnej a kultúrnej globalizácie európskeho priestoru. Politickým výrazom tejto skutočnosti bolo stredoveké obnovenie Rímskej ríše - *Sacrum Romanum Imperium* (Svätá rímska ríša).

Nečudo teda, že už v druhom storočí pred Kristom zakladateľ pragmatickej metódy písania dejín v zmysle nauky pre vládarov a ich voj-

vodov, Grék Polybios z Megalopola (±200 - 130), autor 40 kníh *Historií*, hlásal: z dejín sa treba poučiť, že ich cieľom je svetová ríša. Veľká ríša, ktorá zjednotí všetky dobré štátne zriadenia v syntéze monarchie, aristokracie a demokracie, všetky pokroky ľudstva, všetky národy Európy, Ázie a Afriky. On - vojnový zajatec Rimanov - považoval Rím za uskutočnovateľa takej ríše a pripisoval mu túto historickú úlohu. A fakt je, že Rímska ríša rástla, upevňovala sa a prosperovala približne tisíc rokov. Ale po dosiahnutí najväčšieho rozsahu a z neho vyplývajúceho bohatstva

Rím stále viac podliehal nezmyselnému luxusu, hýrivým návykom proti prirodzenému zákonu, heslom sa mu stalo „*panem et circenses*“ - chlieb a zábavy -, rodné putá nahrádzal divoký sexualizmus, ktorého následkom bol úpadok pôrodnosti, vraždy narodených detí, ktoré nahrádzali kultom zvierat až po zoolatriu. Absurdným príkladom bol cisár Kaligula (37 - 41), syn Germanika a Agrippíny, ktorý svojho koňa vyhlásil sa rímskeho senátora so všetkými jeho právami. Následkom tohto mravného úpadku bol z neho vyplývajúci úpadok počtu populácie. Došlo až k nemožnosti systematicky doplňovať a zvyšovať počet vojska povestných légii rímskymi občanmi, čo ich nútilo prijímať do légii rozličných cudzincov. Za tým sledoval aj úpadok právneho systému. Tak došlo 3. storočie po Kristovi so sériou zavraždených cisárov, s neúspešnými perzskými vojnami a vzburami v odľahlých provinciách, čo znamenalo pre Rím podstatné oslabovanie centrálnej moci, ktoré čoskoro otvorilo severským barbarom možnosti preniknúť až do Itálie. Bol to už začiatok toho, čo v roku 476 dejiny znamenali ako zlomový moment postupného zániku slávnej ríše. Ale ešte v období rozpadu ríše na samom začiatku 5. storočia egyptský básnik Claudianus vo svojej óde „*De consulatu Stilichonis*“ ospevoval Rímsku ríšu:

Haec est, in gremium victos quae sola recipit, Humanumque genus communi nomine fovit Matris, non dominae, ritu, civesque vocavit Quos domuit, nexuque pio longinqua revixit.

(Ona, ktorá jediná porazených prijíma do lona, / Uctí si ľudstvo spoločným menom všetkých / Matersky, nie vládarsky občanmi volala poraze-

ných, aby ich nežným putom zďaleka vrátila k životu.)

Pretrvávajúcim politickým výrazom tejto skutočnosti bolo stredoveké obnovenie Rímskej ríše - *Sacrum Romanum Imperium* (Svätá rímska ríša).

Počnúc Karolom Veľkým na prahu 9. storočia a cez celé nedávno uplynulé druhé tisícročie nechýbali pokusy o obnovenie niečoho podobného. V Európe možno k tomu priradiť nielen stáročia trvajúcim rodu Habsburgovcov, ale aj niekoľko iných menších pokusov. No všetky stroskotali v neporovnateľne kratších epochách a so stále vyššími stratami na ľudských životoch i na materiálnych, ba i duchovných hodnotách ľudstva.

Po objavení Ameriky prišla epocha kolonizácie, ktorá sa dovršila v 19. a 20. storočí. Britskú svetovú koloniálnu ríšu, ktorú nasledovali takmer všetky mohutnejšie európske štáty, tiež možno zaradiť do pokusov o globalizáciu. Potom vstúpili opäť

do dejín moderní nasledovníci Alexandra Veľkého: Napoleon, Stalin a Hitler, ktorí personifikujú tieto nám dobre známe pokusy. Posledným dlhšie trvajúcim veľmocenským útvarom s globalizačným programom bolo ruské cárstvo a hlavne jeho nástupnícky Zväz sovietskych socialistických republík. Po jeho rozklade a čiastočnom rozpadnutí takéto ambície prejavujú a konkrétnou politikou uskutočňujú iba SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ a - najnovšie aj EURÓPSKA ÚNIA. Ak sa máme poučiť z doterajšieho historického vývoja, je radnejšie skôr pochybovať o možnosti pozitívnych a dlhodobovo trvácich výsledkoch podobných pokusov.

Zoči-voči súčasným procesom globalizácie je nanajvýš aktuálne stanovisko najvyššej morálnej autority nielen pre veriacich katolíkov, ale aj pre veľkú časť obyvateľov sveta, ktorá viacnásobne dokázala aj nevšedne hlboký pohľad na politické dianie, pápeža Jána Pavla II.

Na osobitnej audiencii pre tristo účastníkov študijného stretnutia o otázkach etiky a ekonomiky dňa 17. mája 2001 vyhlásil:

„Globalizácia je bezpochyby jav, ktorý poskytuje veľké možnosti pre rast a produkovanie bohatstva. Ale mnohí tiež pripúšťajú, že sama osebe nezaručuje spravodlivé rozdelenie dohier obyvateľom krajín sveta. Vyprodukované bohatstvo často zostáva v skutočnosti iba v rukách niekoľkých ľudí s následnou stratou suverenity štátov, ktoré sú v oblasti rozvoja i tak už slabé. To vedie ku globálnemu systému, ktorý je ovládaný niekoľkými centrami v rukách súkromných osôb. Slobodné trhy sú bezpochyby neodvolateľným javom našich čias. Ale jestvujú aj nevyhnutné ľudské potreby, ktoré nemožno ponechať na milosť a nemilosť tejto perspektívy s nebezpečenstvom, že budú absorbované. Človek musí byť protagonistom, nie otrokom výrobných prostriedkov. Globalizácia je jav, ktorý sám o sebe nie je dobrý, ani zlý. Je uprostred medzi potenciálnym dobrom pre ľudstvo a medzi sociálnym neduhom s vážnymi dôsledkami.“

Aj neskôr, dňa 2. mája 2003 na plenárnom zhromaždení Pápežskej akadémie spoločenských vied sa vrátil k tejto téme:

„Procesy, ktorými dnes kapitál, tovary, informácie, technológie a poznanie sa vymieňajú a cirkulujú po svete, často obchádzajú tradičné mechanizmy kontroly regulovania stanovennými národnými vládami a medzinárodnými agentúrami. Špeciálne záujmy a požiadavky trhu často prevládajú nad zameraním na spoločné dobro. Toto smeruje k tomu, že slabší členovia spoločnosti ostávajú bez primeranej ochrany a celé národy a kultúry sa môžu nájsť v hroznom zápase o prežitie. Okrem toho, je zlé byť svedkom globalizácie, ktorá strpčuje podmienky núdznych, neprispieva dostatočne k vyriešeniu situácie hladu, chudoby a sociálnej nerovnosti, a zlyháva v ochrane životného prostredia. Tieto aspekty globalizácie môžu podnecovať extrémne reakcie, ktoré vedú k prehnanému nacionalizmu, náboženskému fanatizmu a dokonca k teroristickým činom. (...) Globalizácia sama o sebe nie je problémom. Ťažkosti vznikajú skôr z nedostatku účinných mechanizmov, ktoré by jej dali prilihavý smer. Globalizáciu treba zasadiť do širšieho kontextu politického a ekonomického programu, ktorý hľadá autentický pokrok celého ľudstva. Týmto spôsobom poslúži celej ľudskej rodine, a to nie tak, že bude prinášať prosperitu iba pri-

Kresba: Andrej Mišanek

vilegovanej hŕstke, ale napomôže spoločnému dobru všetkých. Skutočný úspech globalizácie sa bude merať podľa toho, do akej miery umožní každému človekovi tešiť sa zo základných dober: jedla a domova, výchovy a zamestnania, pokoja a sociálneho pokroku, ekonomického rozvoja a spravodlivosti. Tieto ciele nemožno dosiahnuť bez vedenia medzinárodného spoločenstva a primeraného regulovania svetovou politickou ustanovizňou. (...) To neznamená vytvorenie globálneho superštátu, ale rozvíjanie už začatého procesu narastania demokratickej účasti a podpory politickej priehľadnosti a zodpovednosti.“

Krátko po týchto opätovných prejavoch pápeža vtedajší prefekt jeho Kongregácie pre náuku viery, kardinál Joseph Ratzinger, 13. mája 2004 vo svojom prejave pred Senátom Talianskej republiky vyslovil veľmi vážne myšlienky o základných morálnych zásadách, ktoré by mala zakódovať budúca ústava Európy:

„Prvým základným bodom je bezvýhradný spôsob, ktorým ľudská dôstojnosť a ľudské práva majú byť prezentované ako hodnoty, ktoré sú prioritné všetkým formám alebo výrazom jurisdikcie štátu. Tieto základné práva netvorí zákonodarcovia, ani nie sú zverené občanom, ale sú súčasťou samotného zákona a majú byť vždy rešpektované zákonodarcami, pretože sú im vopred dané ako hodnoty vyššieho poriadku. Táto právoplatnosť ľudskej dôstojnosti, ktorá má prednosť pred akýmkoľvek politickým činom alebo politickým rozhodnutím, pripomína Stvoriteľa. Len On môže dať hodnoty, ktoré sú základom integračnej podstaty človeka. Fakt, že existujú hodnoty, ktoré nesmú byť nikým manipulované, je skutočnou a pravou zárukou našej slobody a veľkosti človeka.“

Počas týchto uplynulých rokov boli sme svedkami dôležitých krokov vo vysokom vedení Spojených štátov amerických, ako aj Európskej únie, ktoré až podstatne vybočujú z perspektívy týchto pápežských direktív.

Ako jeden z pamätníkov, ktorí s veľkým záujmom a mladistvým nadšením sledovali povojnové snaženia o prekonanie nepriateľských vzťahov medzi štátmi a národmi nášho európskeho životného priestoru, a ktorý sa do tých snažení aj osobne aktívne zapojil, s podobným záujmom sledujem aj vývoj ich realizácie v súčasnej Európskej únii, ktorá sa časom rozšírila na najväčšiu časť európskeho kontinentu. Žil som v Taliansku, keď v roku 1949 vznikla Európska rada so sídlom v Strasburgu s uvedením „Dňa Európy“, v rokoch 1951-52 v Belgicku som zažil zriadenie „Europa-Kolleg“ v Brügge, s ktorým som mal vedecké styky, potom aj postupnú realizáciu Parížskych dohôd o založení Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ (EGKS), ktoré pôsobilo až do roku 2002. Žijúc v piatich rozličných európskych štátoch, zblízka som sledoval postupné zblížovanie sa a upevňovanie vzájomných vzťahov a zdokonaľovanie právnych väzieb a výkonných orgánov až po dnešné spoločenstvo 28 štátov ako členov Európskej únie. Uvedomujem si, že patrí k záhadne privilegovanej generácii, ktorá bola svedkom a účastníkom takéhoto nenúte-

ného a pokojného zjednocovacieho procesu veľkých spoločenských a politických útvarov, aký sotva možno nájsť v celých dejinách ľudstva. Osobne to pokladám za milosť a šťastie.

Napriek tomu, ba aj práve preto, pozorne sledujem tento vo svojej podstate vysoko pozitívny vývoj, ktorý však, ako každé ľudské dielo, občas vykazuje aj určité nedostatky a chyby, ktoré ho môžu brzdiť, ba aj oslabovať a ohrozovať jeho budúcnosť. Preto by som rád aj verejne poukázal na niektoré skutočnosti, ktoré ma znepokojujú. Ide vo viacerých prípadoch o sekundárne javy zdanlivo zanedbateľnej dôležitosti. Ale dejiny národov a štátov nás učia, že neraz aj z nepatrných príčin môže vzniknúť veľké zlo. Na to by sme však potrebovali ešte aspoň dve podobné state.

Tu iba načrtnem pár myšlienok.

Ako sme videli, celý rad pokusov o globalizovanie viacerých štátov a národov v dejinách skôr či neskôr stroskotalo. Najnovšie pokusy - Stalin a Hitler - stroskotali prvý po sedemdesiatich, druhý po dvanástich rokoch. Dlhšie trvanie dokázali iba Spojené štáty americké, ktoré dosahujú prvú polovicu tretieho storočia. Ich zrejmu výhodou je, že svoj vnútorný globalizačný systém postavili na relatívne vysokom stupni zachovania a rešpektovania suverenity jednotlivých členských štátov. Každý z nich si mohol ponechať svoje vlastné charakteristiky až v takej miere, že napríklad niektoré z nich si podnes zachovali v platnosti trest smrti, kým väčšina ho už dávnejšie zrušila. Podobne zaručovali takmer všetky základné slobody etnicity so všetkými jej prejavmi, náboženského vyznania, politických náhľadov a ďalších občianskych slobôd. No v týchto najnovších časoch sa už aj tam prejavuje celý rad ťažko pochopiteľných protikresťanských a najmä protikatolíckych administratívnych opatrení. Už dlhšie sa tam v školách zakazujú tradičné kresťanské sviatky počnúc Vianocami. Nesmie sa ani spomenúť, ani napísať meno Ježiš alebo Kristus, ani zachovávať s nimi spojené storočné tradície. Nedávno (júl 2012) bola zverená správa o jednoročnom prieskume internetových mediálnych portálov, ktorého výsledkom bolo konštatovanie, že najväčšie mediálne portály v USA bránia šíreniu kresťanskej evanjelizácie a cenzurujú články, ktoré prinášajú témy o tradičnej rodine či potratoch. Týka sa to prakticky všetkých sedem najväčších portálov s výnimkou služby Twitter. Tým sa zrejme porušujú aj práva na slobodu slova.

Televízna stanica Fox Business 9. marca 2011 po prvý raz otvorene oznámila, že na koniec roka 2012 sa plánuje veľká vojna. Bývalý vedúci analytik a prognostik najvplyvnejšej finančnej skupiny Goldman Sachs vyhlásil prekvapeným predstaviteľom, že jeho klienti nevyhnutne sa musia začať zbavovať cenných papierov, lebo vojenské akcie ktoré sa uskutočnia koncom roka 2011 povedú k obrovskému kolapsu na finančných trhoch. Infowars.com - Editor Paul Watson považoval túto informáciu za megabombu, ktorá explodovala v štúdiu FoxBusiness network.

New York (Agenzia Fides) - Quasi la meta dei bambini statunitensi (49,2%) mangia, almeno una volta nel corso dell'infanzia, grazie

ai buoni alimentari. Lo rileva uno studio basato sull'osservazione di 4 800 nuclei, pubblicato da American Medical Association's Archives of Pediatric and Adolescent Medicine. Tra i ragazzi afroamericani e coloro che vivono in famiglie monoparentali la quota s'avvicina al 90%.

Aln Bjerga (14. 12. 2009)

Podle vládní zprávy úměrně s tím, jak recese zvyšuje procento nezaměstnanosti, obdrželo v září poukázky na jídlo rekordních 37,2 milionu Američanů neboli každý osmý. To je o 18 % více proti minulému roku, uvádí se na webových stránkách amerického ministerstva zemědělství. Počet příjemců rekordně roste desátý měsíc za sebou.

Útok proti Vianociam je súčasťou širšej vojny proti kresťanstvu v Spojených štátoch. I keď to znie neuveriteľne, amerického námorného kaplána vyhodili, pretože trval na modlitbe „v Ježišom mene“. Potom viedol hladovku, aby presvedčil prezidenta Busha napraviť tú situáciu. 25. októbra 2005 napísalo 73 kongresmanov list, v ktorom sa píše, že i keď je 80 % vojakov kresťanov, „pre kresťanských kaplánov je čoraz ťažšie používať meno Ježiš, keď sa modlia“. (Washington Times, 21. decembra, 2005)

Oproti tomu Európska únia, ktorá ešte ani nedosiahla plný počet členských štátov európskeho kontinentu a nedisponuje ani všetkými členskými štátmi jednoznačne schváleným základným zákonom, ktorý by určil jej štátoprávny charakter, už v uplynulom krátkom období svojho formovania prejavila príliš zrejme tendencie podstatného znížovania suverenity členských štátov a ich osobitných etnických aj občianskych charakteristických znakov. Na mnohých poliach verejného i súkromného života sa tu prejavuje snaha o „Gleichschaltung“ neblahej pamäti, a to až po nerozumné zásahy do smiešnych maličkostí, akými boli napríklad nariadenia o rozmeroch sedacej plochy stoličiek, o uhloch krivosti uhoriek, alebo o definovaní mrkvy ako druh ovocia. Oveľa vážnejší bol rozsudok Európskeho súdu, ktorým, sa pokúšal zakázať kríž v školách Talianska a navyše fínsku žalobkyňu nariadil odškodniť položkou 5000 €. Je to veľmi nebezpečná tendencia násilnej a evidentne protikresťanskej globalizácie, ktorá môže byť zárodkom nežiadúceho rozpadu tohto zaujímavého podujatia.

Rastúci vplyv Bruselu na ekonomiku jednotlivých členských štátov, zavedenie európskeho súdnicstva, nanútené formy a obsahy zákonov vnútornej legislatívy členských štátov, to všetko znamená také okypťovanie ich suverenity, že sa v krátkom čase stanú regionálnymi provinciami superštátu Európskej únie, v ktorom sa budú môcť ocitnúť ako bezmocné, kýmsi iným ovládané zložky. Už pred niekoľkými rokmi talianska profesorka antropológie a vplyvná publicistka Ida Magli, ktorá od rokov pozorne sleduje vývoj v EU a dala si námahu preštudovať všetky úradné vyhlásenia jej centrálnych orgánov od Maastrichtu až po súčasnosť, zhrnula svoje zistenia varovnou 200 stranovou knihou, ktorej dala titul „La Dittatura Europea“ - Európska diktatúra. Tomuto treba v každom prípade včas predísť. Malé Fínsko začalo dávať v tomto dobrý príklad.

MILAN S. ĎURICA

Literárny klub BERNOLÁK

pri Miestnom odbore Matice slovenskej v Trnave
v spolupráci s Mestom Trnava,
Knížnicou Juraja Fándlyho v Trnave,
Bernolákovou spoločnosťou v Bratislave
a redakciou dvojtýždenníka KULTÚRA

v y h l a s u j ú

XVIII. ročník

celoslovenskej literárnej súťaže

o Cenu

Slovenského učeného

tovarišstva

2015/2016

Základné delenie : poézia a próza

Súťažné kategórie :

I. kategória žiaci a študenti do 15 rokov

II. kategória od 16 do 30 rokov

III. kategória od 31 rokov vyššie

Podmienky súťaže:

Do súťaže sa môžu prihlásiť autori so svojou nepublikovanou tvorbou poézie a prózy. Súťaž nie je anonymná, práce sa nevracajú.

Zaslať možno 5 básní alebo krátke prózy v maxim. rozsahu 5 strán, t.j. 150 riadkov.

Práce treba zaslať štvormo, riadne rozdelené a zopäť do štyroch samostatných častí.

Na vrchnom liste každej jednej časti v pravom hornom rohu uviesť presné údaje:

meno, priezvisko, adresu, vek, kategóriu (poézia, próza).

Taktiež treba na vrchnom liste uviesť obsah: názvy jednotlivých básní, resp. poviedok.

Každý samostatný list označiť v pravom hornom rohu menom autora.

Uzávierka prác je do 18. marca 2016

Práce na obálke označte „literárna súťaž“ a zasielajte na adresu:

Miestny odbor Matice slovenskej,
Trojičné nám. 2, v DJP,
917 01 Trnava,

bližšie informácie na čísle 0905/852788

U p o z o r n e n i e :

Práce zaslané po uzávierke nebudú do súťaže prijaté. Tie, ktoré nebudú spĺňať uvedené formálne náležitosti, nebudú hodnotené.

Vyhodnotenie súťaže bude uverejnené v Katolíckych novinách,

Slovenských národných novinách,
dvojtýždenníku KULTÚRA

ako aj v regionálnych periodikách.

Predpokladaný dátum vyhodnotenie súťaže je máj 2016.

Na vyhodnotenie sú pozývaní iba ocenení účastníci.

Niekoľko slov za organizátorov :

Celoslovenská súťaž o Cenu Slovenského učeného tovarišstva je v médiách označovaná za medzinárodnú. Do predchádzajúcich ročníkov sa prihlásili autori zo Slovenska, z Talianska, Španielska, Francúzska, Čiech a z Kanady. Výsledky súťaže od XI. ročníka sú priebežne publikované v celoslovenskom zborníku, ktorý vydáva Osvetový ústav Bratislava z celoslovenských literárnych súťaží na Slovensku. Tešíme sa na Vašu účasť.

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

SVÄTÁ VOJNA

(...) Práve v prvých dňoch „Prakatastrofy 20. storočia“, ako nazval americký historik a diplomat George F. Kennan Prvú svetovú vojnu, 20. augusta zomrel na zlyhanie srdca pápež Pius X. (1903-1914), ktorý bol ani nie o polstoročie neskôr svätorečený. Svätý pápež pravdepodobne tušil, že táto vojna rozruší Európu v jej základoch. (...) Len o dva týždne neskôr, 5. septembra 1914, zvolili kardináli za nového pápeža v nejednoducho konkláve v desiatom volebnom kole dynamického syna z grófskeho rodu, Giacoma della Chiesa z Janova. 59-ročný arcibiskup z Bologne sa už od začiatku vypuknutia vojny snažil vymedziť pozíciu a úlohu Cirkvi a vyburcovať ju k striktnnej neutralite. Jej úlohou nebolo požehnávať zbrane, ale volať po mieri a zmierňovať biedu, ktorú spôsobila vojna. Po prijatí svojej voľby si della Chiesa vybral meno Benedikt XV., nadväzujúc na učného pápeža 18. storočia Benedikta XIV., ktorý bol späť Bolognou.

(...) Už o osem týždňov neskôr na Sviatok všetkých svätých adresoval svetu zmietajúcejmu sa vo vojne svoju prvú encykliku Ad beatissimi Apostolorum Principis, v ktorej sa znovu plamennou mierovou výzvou obracal na svetové vlády. Znovu sa ich pokúšal presvedčiť o nezmyselnosti vojny a volal po prekonaní nenávisti a opovrhovania človekom. (...)

V tomto období venoval Benedikt XV. pozornosť aj Osmanskej ríši. Práve tam bolo už niekoľko mesiacov uprázdnené miesto apoštolského delegáta, a tak ho obsadil skúsený diplomatom Svätej stolice. Arcibiskup Angelo Maria Dolci (1867-1939) vynikal už v školských rokoch a už ako dvanásťročný bol prijatý do kňazského seminára. Po svojej kňazskej vysviacke ako 22-ročný navštevoval pápežskú diplomatickú akadémiu. Lev XIII. ho vysvätil už ako 32-ročného za biskupa a Pius X. ho poslal o šesť rokov neskôr ako pápežského vyslanca do Ekvádoru, Peru a Bolívie. Následne viedol tri roky arcibiskupstvo v Amalfi, kým ho pápež znovu nepovolal do diplomatických služieb. 13. novembra 1914 ho pápež menoval za titulárneho arcibiskupa Hierapolisu, krátko potom nastúpil do služby v Konštantínopole. Dolci bol priateľský, plnoštíhly muž s okrúhlymi okuliarmi, ktorý svojou prirodzenou dôstojnosťou zanechal dojem intelektuála. Nemohol tušiť, že jeho služba v Konštantínopole bude jednou z najväčších výzev a ťažkých skúšok jeho kňazského a diplomatického pôsobenia.

(...) Samozrejme, Mladoturci vedeli, že ich panturkická ideológia, sen o znovuzrození Turánu, predstavuje mimoriadny koncept. S Gökalpovým sloganom „Turci všetkých krajín, spojte sa“ by mohli oslovit zrejme len pár intelektuálnych romantikov, iste však nie turkické obyvateľstvo Ruska. A tak si za podpory Nemecka zvolili inú stratégiu a otvorili Pandorinu skrinku, čím z nej vypustili celú víchricu démonov.

Keď sa moslimovia 13. novembra 1914 zišli na piatkovú modlitbu, ich kazateľ prikázal, aby na ďalší deň prišli do mešity Fatih, kde Sche-

MICHAEL HESEMANN

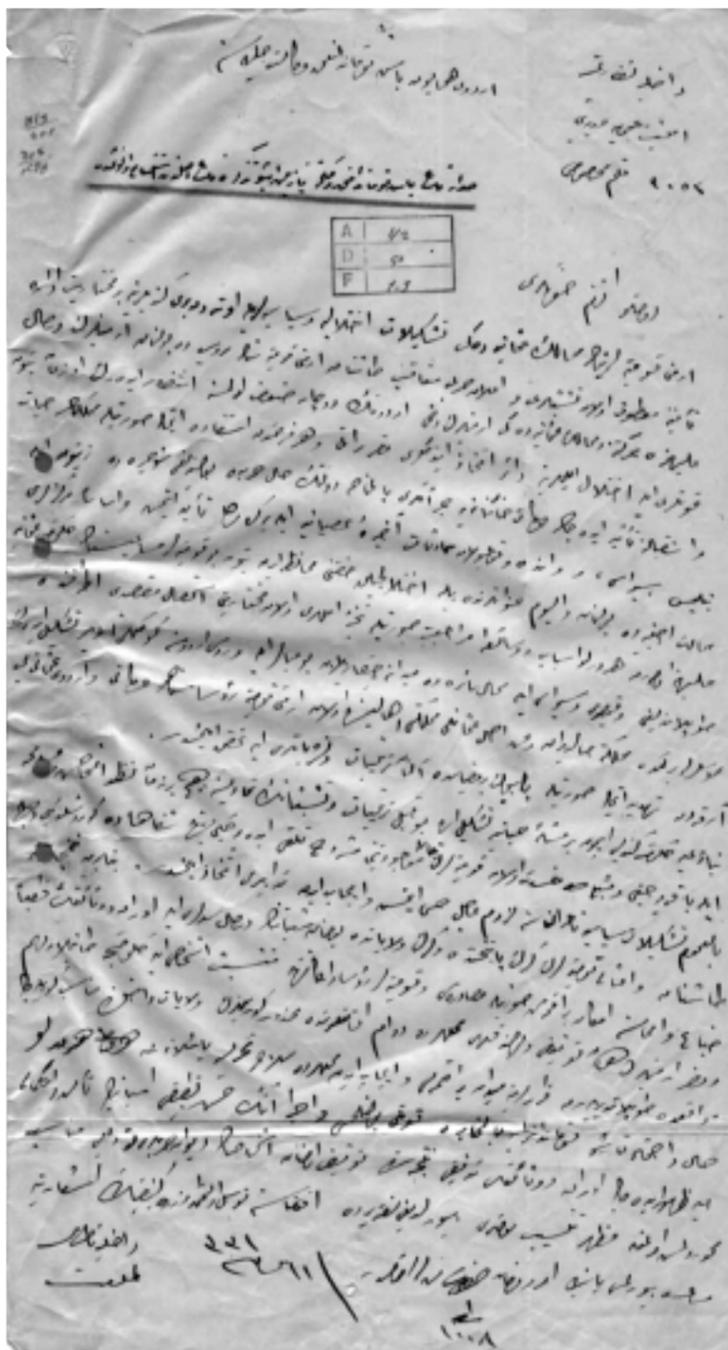
Arménska genocída

Nezverejnené dokumenty tajného archívu vo Vatikáne o najväčšom zločine Prvej svetovej vojny

ich-ül-Islam, najvyšší moslimskí hodnostári krajiny, deklarovali závažné vyhlásenie. Práve v ten deň sultán ako Kalif islamu „pod pláštjom Proroka“ podpísal vyhlásenie, v ktorom vyzýva veriace islamu všetkých krajín na džihád, na „svätú vojnu“ proti „neveriacim“. Toto vyhlásenie doplnené päťstranovou fatwou, islamským „právnym dobrozdaním“ na základe Koránu a šarie, čítal šejk pred fasádou mešity ozdobenou zástavami. „Na všetkých stranách sme svedkami, ako nepriatelia pravého náboženstva, najmä Angličania, Rusi a Francúzi potláčajú islam a pri každej novej príležitosti mu odopierajú jeho práva. Nie je možné porátať urážky, ktoré sme utížili z rúk týchto národov, ktorých jediným cieľom je zničiť islam a vyhnať všetkých moslimov z povrchu zemskeho. Táto tyrania už prekročila všetky únosné hranice, kalich nášho utlačovania je plný a pretiekol,“ oznamovala proklamácia sultána. „To všetko nastalo, pretože moslimovia sa zriekli plánu, ktorý im ponúka Korán, ignorovali džihád, ktorý im je prikázaný. (...) Predsa však nastal čas Svätej vojny a spolu s ňou budú krajiny islamu navždy oslobodené od moci neveriacich, ktorí ich utlačujú. Táto Svätá vojna bude teraz svätou povinnosťou...“

Pamflet prečítaný v mešite vysvetľoval i detaily. „Svätá vojna“ sa mohla viesť tromi spôsobmi: individuálne skrz jednotlivé skutky, pri ktorých mal slúžiť ako vražedný nástroj nôž alebo šabl'a; v organizovaných skupinách, ktoré mali za cieľ zabíjať kresťanov a najžadanejšie by bolo, keby operovali tajne; alebo prostredníctvom „organizovaných kampaní“, teda prostredníctvom vojenského nasadenia.

Čerstvo podnietená náboženská horlivosť si vyžiadala ešte v ten deň prvú obeť. Luza sa dala do pohybu a

Originál pokynu osmanského ministerstva vnútra o zatknutí arménskej inteligencie 24. apríla 1915

Snímka hore: Časť arménskej inteligencie, ktorá bola zatknutá 24. apríla 1915

následne prepadla obchod a neskôr reštauráciu známeho hotelu Tokatlian v Pere, ktorý patril Arménom. (...) Našťastie si to však nevyžiadalo smrteľnú obeť. Avšak v perzskom Tabríze príslušníci perzských kmeňov prepadli ruskú kolóniu a zavraždili 2000 ľudí.

Volanie po Svätej vojne v skutočnosti otvorilo Pandorinu skrinku. (...) Jedno z najpôsobivejších svedectiev, ktoré sa našlo z tohto obdobia vo vatikánskom štátnom archíve, bol práve list jedného Nemca. Gföf Hans Blome, ktorý pochádzal z oblasti Salzau pri Plöne, napísal 6. februára 1915 z Kadikeni pri Konštantínopole list dominikánovi pátrovi Esserovi do Ríma, u ktorého bol krátko predtým hosťom. Oznamoval mu, v akých ťažkostiach sa po svojom príchode ocitol nový pápežský vyslanec Angelo Dolci, keď sa s oneskorením kvôli blokáde Dardanel, vstupe Turecka do vojny a vyhlásením džihádu - dostal do Konštantínopulu napokon až 1. decembra 1914. Vo svojom liste gróf Blome varoval pred „subjektívne zafarbenými priaznivými správami, ktoré, žiaľ, od začiatku minulého týždňa kolujú v Ríme a majú vyvolať dojem, akoby búrka, napoly politická a napoly cirkevná (sic! v zmysle: islamsky nábožensky motivovaná, pozn.aut.) o Cirkev a kláštory už prehrmela, utíšila sa a teraz zavládol pokoj.“ Tomu, žiaľ, musel odporovať. A tak mohol „len konštatovať, že situácia je krajne kritická a katolicizmus a kresťanstvo sa nachádzajú v nebezpečenstve. Hrozí, že v Oriente celkom zaniknú, ak Jeho svätosť s prihliadnutím na vážnosť situácie nepodnikne mimoriadne kroky, a to hneď (v origináli podčiarknuté).“ Keby bol mons. Dolci „prišiel o tri týždne skôr, dalo by sa niektorým veciam vyhnúť, čo teraz už nie je možné vykonať. Následky uprázdneného stolca sú stále citeľné

Dr. Nazim Bey (1870-1926), jeden z osnoveateľov arménskej genocídy a vyhnanca Grékov zo západnej Anatólie, člen osmanského Komitétu pre jednotu a pokrok. Bol popravený v Ankare po obvinení z atentátu na Atatürka

na každom kroku.“ Útek francúzskych rehoľníkov z hlavného mesta situáciu katolíkov v Konštantínopole zhoršil. Domy rehoľní zabavila vláda a kresťanské školy boli zatvorené. Nový zákon dokonca zakázal „všetky duchovné školy“. Rehoľní dom Dám zo Sionu, ktorý francúzske sestry urýchlene opustili, sa teraz premenil na domov pre siroty, v ktorom turecké siroty používali „krucifixy a iné devocionálie“ ako „hračky“. „Skrátka, rozpútal sa boj neveriacich proti viere... Kresťanstvo sa nachádza v mimoriadnom nebezpečenstve.“ Že obavy grófa boli veľmi reálne, dokazuje memorandum, ktoré superior kapucínov z Erzurumu, pôvodom viedenský rodák páter Norbert Hofer, OFM Cap, adresoval o rok neskôr Svätej stolici: „Všetky kresťanské kostoly v zemi, taktiež i katolícke, a všetky k nim priradené budovy sú zatvorené, s výnimkou niekoľkých v Svätej zemi. Čo sa týka škôl a charitatívnych zariadení, doteraz boli rešpektované len tie, ktoré patrili Nemcom a Rakúšanom, ale aj na ne sa Turci dívali s nevládnosťou. Navyše nemecké úrady síce ochraňujú svoje prekvitajúce protestantské inštitúcie, katolícke inštitúcie sú im však vo všeobecnosti ľahostajné.

Napriek popieraniam v rozličných tureckých novinách je pravdou, že v Jeruzaleme, ako i v celom Turecku, boli kláštory rehoľníkov bratov a sestier premenené na kasárne. Mnohé ďalšie náboženské zariadenia sú používané ako turecké školy.“

Mons. Dolci bol naozaj už pri svojom príchode konfrontovaný so závažnými problémami. Prvý sa dotýkal jeho rezidencie. Dovtedy hosťovské právo a úradný pomoc poskytovalo apoštolské delegácii veľvyslanectvo Francúzska, ktoré bolo považované za ochrannú mocnosť katolíckych kresťanov na Východe. Pri vstupe Turecka do vojny však boli francúzski veľvyslanci odvolaní a ich veľvyslanectvo zatvorené. Tak našiel mons. Dolci pomoc na rakúsko-uhorskom veľvyslanectve a svoje (isté) ďalekopisy mohol poslať odtiaľ, kvôli čomu však všetky jeho správy z Osmanskej ríše putovali okľukou cez Viedeň. To sa týkalo aj druhého telegramu, ktorý bezprostredne po svojom nástupe do funkcie 2. decembra 1914 poslal do Viedne. Apoštolský nunciatus vo

Viedni, mons. Scapinelli, ho bezodkladne poslal do Ríma. Bolo to volanie o pomoc:

„Podľa hlásenia apoštolskej delegácie v Konštantínopole je situácia v Turecku vážna, francúzski rehoľníci opustili krajinu a obávame sa ďalších ťažkostí, ktoré nastanú, keď Taliansko vstúpi do vojny.“

Približne v rovnakom čase zaslal Msgr. Ferdinando Giannini, apoštolský delegát pre Sýriu a Libanon so sídlom v Bejrúte, Svätej stolici znepokojujúcu správu. Ďalekopis bol poslaný prostredníctvom nemeckého konzulátu, a tak bolo treba rátať so zachádzkou cez Berlín:

„Jeho svätosti Benediktovi XV.

Turecká vláda má v úmysle zadržat' kňazov a rehoľné sestry z nepriateľských krajín a poslať ich do koncentračných táborov vo vnútrozemí. Vaša svätosť by mohla prostredníctvom (vysokiej, pozn. aut.) porty intervenovať, aby zabránila tomuto nešťastiu a vydobyla pre klérus povolenie na vycestovanie z krajiny.“

Priložený komentár nemeckých inštitúcií podieľajúcich sa na ďalšom doručení správy naznačoval, že kópia ďalekopisu putovala na nemecké veľvyslanectvo v Konštantínopole a na Ministerstvo zahraničia v Berlíne ešte skôr, než ho Pruské kráľovské veľvyslanectvo poslalo do Ríma pápežovi. Správa bola komentovaná:

„Ministerstvo zahraničných vecí v Berlíne by chcelo poznamenať, že podľa mienky nemeckého veľvyslancu v Konštantínopole je nepravdepodobné, že turecká vláda vyhovie danej žiadosti, pretože spomenutí duchovní patria k francúzskej armáde.“

Zalarmovaní boli aj Arméni. Ešte pri vstupe do vojny strana Dašnak vyhlásila, aby arménsky národ počúvol výzvu a chopil sa zbrane. Gregoriánsky patriarcha Konštantínopolu Sawen Jerjajan v pastierskom liste vyhlásil, že „arménsky národ, ktorého stáročná vernosť je známa, si musí v súčasnom okamihu, keď sa vlasť nachádza vo vojnovom konflikte s viacerými štátmi, splniť povinnosť a priniesť všetky obeť na vyvýšenie slávy osmanského trónu, s ktorým je silno spätý a na obranu svojej vlasť.“ Dokonca boli slúžené sväté omše za víťazstvo Osmanskej ríše. Tak sa stalo, že od prvého dňa „arménska mládež sprevádzaná bubnami a flautami pochodovala na regrútske úrady a otvorene preukazovala svoj patriotizmus.“ V Konštantínopole sa dokonca k príprave rezervných dôstojníkov hlásilo viac Arménov než Turkov. Arménski vojaci sa neusilovali v jednotlivých úsekoch o velenie, ale so zbraňou v ruke na fronte chceli slúžiť vlasť. Čoskoro si však uvedomili, aká beznádejná bola ich snaha o to, aby boli pre Osmanov akceptovaní ako plnohodnotní. Teraz im bolo málo platné, že patriarcha ich úpenlivo vyzýval, aby sa „vyhýbali akémukoľvek podnetu, ktorý by mohol viesť ku konfliktu alebo politickému

nedorozumeniu.“ V deň, keď sa z Prvej svetovej vojny stal moslimský džihád, už pre nich na strane Turkov nebolo viac miesta.

24. APRÍL 1915

Ešte raz oslavovali Arméni v Konštantínopole roku 1915 spolu s patriarchami veľkonočné sviatky pripomínajúc si umučenie, ukrižovanie a zmŕtvychvstanie Ježiša Krista. Ešte v tom istom roku bola veľkonočná radosť zatienená veľkou starosťou. Tá mala len málo čo do činenia s osudom ich bratov v Zeitune a Vane, o ktorom sa kvôli cenzúre zapríčinennej vojnovými udalosťami dozvedel len málokto okrem politických kruhov. Namiesto toho sa teraz po jarých vojenských akciách očakávalo vylozenie pozemných vojsk Dohody pri Gallipoli. Ak by sa tam turecká obrana prelomila, hrozilo, že samotný Konštantínopol sa stane bojiskom. Každý, kto mal prostriedky, sa snažil o útek, zatiaľ čo minister vojny Enver Paša, sa rozhodol pre nerovný rozkaz: chcel nechať 1600 ročné mesto byzantského cisára a osmanského sultána, Rím Východu, radšej vypáliť, než by padol do rúk nepriateľom. Už 10. apríla naložili úrady v Gallipoli 22 000 žijúcich kresťanov, predovšetkým Grékov, bez upozornenia na vozidlá a odviekli ich rôznymi obchádzkami do vnútornej Anatólie. Obávali sa, že by mohli prebehnúť k nepriateľovi. „Nechceme viac žiť, ak by sme mali byť porazení,“ verejne vyhlásil Talaat a Enver. Videli prevahu nepriateľov a považovali to za „existenciálny boj tureckého národa.“

Arméni v tom čase ešte netušili, že Damoklov meč visiaci nad nimi spočíva v niečom celkom inom. Už pred niekoľkými týždňami nechal policajný prefekt hlavného mesta, fanatický Mladoturk Bedri Bey, zostaviť zoznam prominentných Arménov, ktorí boli zatknutí pri prvej príležitosti. Mená a adresy mu dodal Harutiun Mugerditchian, skorumpovaný mladý Armén zásobujúci Mladoturkov informáciami z tábora Dašnakovcov. Neskôr, keď sa vylozenie nepriateľov bezprostredne blížilo (udialo sa 25. augusta), Bedri Bey udrel.

Večer v sobotu 24. apríla boli všetky policajné jednotky hlavného mesta v pohotovosti. Ich razia sa starostlivo držala pripraveného zoznamu. Žandári postupovali dom za domom, zatýkali ich obyvateľov, odvážali trezory a hŕby spisov do veľkých červených ozbrojených vozidiel.

Okolo polnoci zaútočili policajti na redakciu arménskeho denníka Azatamart, ktorého spolupracovníkov zamestnaných práve tlačením sobotného vydania, spoločne zatkli. Ďalší boli na rade vedúci členovia strany Dašnak. Nasledovali najprominentnejší intelektuáli arménskej obce, spisovatelia, básnici a žurnalisti, predtým boli zadržaní taktiež lekári, advokáti, bankári, obchodníci, vedci, učitelia a dokonca i kňazi. Boli taktiež prehladávané i budovy ako školy, ordinácie, kostoly a dokonca patriarchát, očividne v zúfalej nádeji nájsť dôkazový materiál, ktorý by mohol akciu spätne ospravedlniť. Kým svitlo ráno, bolo zatknutých 270 osôb, ďalších 600 nasledovalo v ďalších dvoch dňoch. Najprv boli zatknutí zhromaždení v kasárňach Selimiye na ázijskej strane Konštantínopolu, neskôr pla-

vidlom dopravení do centrálnej väznice Sirkedji na európskej strane. Mnohým z nich nedala polícia ani možnosť prezliecť sa - boli ešte stále v pyžamách, županoch a papučkách. Noc strávili v jasne osvetlených celách. Na spánok nebolo ani pomyslenia. Stále počuli buchnutie železných väzenských dvier, keď bol ktosi z nich odvedený z cely na výsluch. Nasledujúce ráno museli všetci nastúpiť. Žandári ich dôkladne prehládali a zhabali veci tým, ktorí mali niečo pri sebe: pe-

Daniel Varoujan (1884-1915), jeden z najväčších arménskych básnikov začiatku 20. storočia, obeť prenasledovania arménskych intelektuálov roku 1915

niaz a písacie potreby, denníky, slnečníky a vychádzkové palice. Potom boli zadržaní v skupinách v počte asi dvadsať osôb, strážení skupinou po tucte ozbrojených policajtov, prepustení z väzenia. Na dvore stáli vojenské nákladné autá, na ktoré boli naložení a odvezení k prístavenému parníku. Na ňom prekročili poslednýkrát Marmarské more, aby boli odvedení k Hajdar pašovi a kde na nich čakal na stanici špeciálny vlak anatólskych železníc.

Tridsaťšesť hodín trvala cesta do Ankary, kde boli rozdelení do dvoch skupín. Asi 140 mužov označených za „politických väzňov“ bolo odvezených vo vojenských transportoch do 20 km vzdialeného Ayaša, ostatní, asi 130 intelektuálov do Cankiri ležiacom asi 100 km severozápadne od Ankary. Bolo im oznámené, že sú tam vyhostení. Ukázali

im miesta na spanie v barakoch a hneď im prisľúbili, že sa môžu slobodne pohybovať po meste. Ďalší transport priniesol 600 neskôr uväznených do Corumu, mestečka medzi Cankiri a Amasiou.

(...) Dvaja arménski poslanci unikli tejto vlne zatýkania. Jedným z nich bol Krikor Sohrab, ktorý počas kontrarevolúcie roku 1909 ukrýval vo svojom byte štrnásť dní mladoturckého ministra zahraničných vecí Halila Bayav ohrození života. Neskôr tento vzdelaný právnik poradil

(...) Dvaja arménski poslanci unikli tejto vlne zatýkania. Jedným z nich bol Krikor Sohrab, ktorý počas kontrarevolúcie roku 1909 ukrýval vo svojom byte štrnásť dní mladoturckého ministra zahraničných vecí Halila Bayav ohrození života. Neskôr tento vzdelaný právnik poradil

(...) Vlne zatýkania v hlavnom meste odohrávajúca sa pred zrakmi veľvyslancov v Turecku, vyvolala medzinárodné protesty. Vyjadrenie apoštolského delegáta sa však nena-

chádza v dokumentoch Svätej stolice. Zdá sa, že Msgr. Dolci veril ešte oficiálnej propagande, ako ju zrejme Talaat predostieral nemeckému veľvyslancovi von Wangenheim: medzi uväznenými Arménmi sa nachádzal „okruh politicky nie celkom istých osobností“, ktoré by „v prípade nepriaznivého obratu vo vojne využili príležitosť na organizovanie povstania.“ Dokonca šírili nepravdivé správy o výbušninách, bombách a zbraniach nájdených v arménskych obydlích a kostoloch. Samozrejme, Angličania podplatili Dašnakovcov, aby 27. apríla na sviatok sultánovho nástupu na trón, zorganizovali útok na Vysokú Pfortu. Tomu bolo v poslednom momente zabránené ich zatknutím. Tiež demarš amerického veľvyslancu Morgenthaua zostala bez úspechu. Namiesto toho mu Talaat predstrel priam diabolský plán. Chcel tristo ešte v Konštantínopole žijúcich Britov a Francúzov deportovať na front do Gallipoli ako obranný štít, čo bolo dovtedy neznáme radikálne vedenie vojny. Avšak energicky prednesený nesúhlas Američanov, s ktorým Turci definitívne opustili spoločenstvo civilizovaných národov, viedol k tomu, že tento úmysel bol uskutočnený len neúplne. Skutočne boli Arméni v hlavnom meste nechaní ďalej na pokoji. Pred očami sveta sa mladoturecký triumvirát nepopovážil opakovať svoje zločiny. A tak dôveryhodne prehlasoval, že všetky strašné hlásenia, ktoré doliehajú do Konštantínopolu z provincií, sú len „opatrenia z nutnosti stavu vojny“. Fakty však hovorili o niečom inom. Nebol eliminovaný len okruh politických aktivistov či sprisahanie možných zradcov, ale bol eliminovaný celý národ.

Objektívny dôvod na to, čo sa udialo v nasledujúcich dňoch, neznel. Lokálny odpor obyvateľstva z Zeitunu a Vanu proti šikanovaniu vlády neospravedlňoval uväznenie arménskej elity v Konštantínopole, ktorá o tom ani poriadne nebola informovaná, takisto ani kroky proti všetkému arménskej obyvateľstvu v ôsmich vilayetoch. „Takisto nie je potvrdené ani vyhlásenie tureckej vlády, že arménsky národ ako taký je vinný za revolučné hnutie,“ predostiera Johannes Lepsius o rok neskôr. „Dlhé mesiace sa v arménskej tlači písalo, ako veľmi je arménsky národ verný tureckej vlasti. Arménska tlač bez výnimky vo svojich vyhláseniach na začiatku vojny vyzývala arménsky národ na obranu jednoty osmanskej vlasti.“ Noviny Azatamart, ktorých priestory redakcie polícia 24. apríla napadla, sa rozhodli odmietnuť každú kolaboráciu s ruskými vojskými protivníkmi. „Arménsky národ sa nemohol stať obchodným artiklom alebo objektom špekulácie cudzej vlády. Arménski vojaci bojovali s odhodlanosťou na všetkých hraniciach, ktoré mohli prekročiť nepriatelia.“ Napokon i turecký veľvyslanec v Nemeckom cisárstve, Hussein Hilmi Paša, kategoricky prehlásil, že „turecká vláda si nikdy nemohla sťažovať na vernosť a oddanosť arménskeho národa.“ Ešte vo februári po návrate z kaukazského frontu minister vojny Enver Paša výrazne chválil „držanie sa a statočnosť arménskych vojakov, ktorí bojovali výnimočným spôsobom.“ Mnoho Arménov bolo vyznamenaných za odvážne vojenské nasadenie. Enver píše 16. februára 1915 gregoriánskemu biskupovi Ko-

nie: „Vyslovujem Vám svoju vďačnosť za to..., že arménski vojaci si svedomito splnili svoju povinnosť na vojenskom poli, čo môžem dosvedčiť z vlastnej skúsenosti. Prosím odovzdajte arménskej armáde, ktorý je známy svojou plnou oddanosťou voči cisárskej osmanskej vláde, výraz môjho zadosťučinenia a vďačnosti.“ (...)

Tak zostáva domnievať sa, že Zeitun a Van boli len zámienkou, a až operácia Gallipoli tvorila správne

sobilo v Turecku veľa rozruchu, až bol mladoturecký denník Iktam v čísle z 30. januára 1914 nútený dané správy dôrazne dementovať: „Osmanská vláda nemá nijaké plány, aby sa v oblastiach obývaných Arménmi stali moslimovia väčšinou.“

Práve vtedy vyhlásenie „svätej vojny“ podnietilo celý národ proti kresťanom. Začali sa plánované opatrenia nutné pre uskutočnenie pogromu.

Definitívne rozhodnutie na

danej dobe argumentovať špička Ittihat. Niet pochybností o tom, že dr. Nazim Bey bol osnovateľom a organizátorom armenocidy, za čo bol aj v neprítomnosti odsúdený na smrť v procesoch s Ittihatom roku 1919. A naozaj viacero faktov hovorí o pravdivosti citátu.

(...) Najzrejmejšie znamenie, že nastáva katastrofa, bola výmena humanného a tolerantného guvernéra provincie na konci marca 1915. Už v tom čase vedel Abdülhamid II. o

Chinis: 25; Kaiserije: 200; Baiburt, Josgad, Marash, Urfa: počty neznáme - celkom: vyše 2635 obetí.

Tak „treba brať na vedomie, že ide o masové opatrenie, ktorého účelom bolo pripraviť arménsky národ o jeho elitu a o jeho hovorcov, aby sa deportácia mohla uskutočniť potichu a bez odporu,“ usudzuje nemecký pastor. „Chceli radšej sťat' hlavu tela arménskeho národa, než by mali rozbiť jeho jednotlivé články.“ Podobne to vnímal i nemecký konzul v Aleppo Walter Rößler, ktorý 10. mája 1915 písal nemeckému veľvyslancovi v Konštantínopole, barónovi von Wangenheimovi: „Všetci Arméni disponujúci majetkom, vzdelaním alebo vplyvom majú byť odstránení, aby zostalo iba stádo bez pastiera.“

Približne v rovnakom čase boli zo štátnej služby prepustení všetci Arméni. Dokonca aj arménski lekári, ktorí celé mesiace verne pracovali v službách tureckých vojenských nemocníc a lazaretov, boli obvinení zo sprisahania a zatknutí. Arménskych vojakov degradovali na nosičov bremien a pracovníkov v uliciach a následne ich v skupinách po osemdesiat alebo sto mužov zastrelili. Pod zámienkou povolávacieho rozkazu boli v mestách a dedinách krajiny zozbieraní všetci Arméni mužského pohlavia od 16 do 70 roku života - dokonca i tí, ktorí boli doteraz uvoľnení alebo neschopní vojenskej služby. Vo väčšine prípadov boli následne odvedení do hôr a zastrelení.

V celej zemi boli Arméni ozbrojení. Ak v niektorej z dedín nebol zozbieraný dostatok zbraní, zadržali starostu, starešinu alebo kňaza, aby sa v mučení priznal, kde sú ukryté zbrane. Často bolo používané bičovanie chodidiel, trhanie vlasov a nechtov, pálenie horúcim železom alebo podkúvanie chodidiel či perfidné napodobňovanie ukrižovania prebodnutými dlaňami. Často boli obyvatelia dedín donútení kupovať od svojich tureckých susedov za predraženú cenu zbrane, len aby upokojili žandárov. Tieto pušky boli potom hrdo fotografované zväčša ešte spolu s vlastnými zbraňami, aby sa dosiahol väčší efekt razie a bola „dokázaná“ hrozba arménskeho povstania.

Posledná fáza tohto perfidného plánu však začala, keď turecký parlament 27. mája 1915 schválil zákon, na právnom základe ktorého nasledovalo budúce odvedenie Arménov do sýrskej púšte:

„Článok 1: Počas vojnového stavu sú veliteľia armádnych zborov, vojska a divízií (...) autorizovaní a povinní ihneď a dôsledne ozbrojenou mocou potrestať všetkých, ktorí sa nejakým spôsobom postavili proti rozkazu vlády na národnú obranu a udržanie poriadku (...)

Článok 2: Veliteľia armády (...) môžu v prípade vojenskej nutnosti a v prípade, že sa zistí špionáž alebo zrada, obyvateľov dedín alebo miest jednotlivito alebo hromadne odstrániť a presídliť do iných oblastí.“

Čoskoro nato sa pohli karavány smrti na ceste do záhuby.

Len o tri mesiace neskôr v septembri 1915 sa Talaat Bey pred americkým veľvyslancom Morgenthauom pochválil: „Za tri mesiace som v riešení arménskej otázky dosiahol viac, než Abdülhamid za tridsať rokov.“

(Pokračovanie v nasledujúcom čísle)

Arménky v tradičnom odevu, ktoré unikli pred genocidou. Jeruzalem 1922

rámčové podmienky pre genocídu, ktorá bola v tom čase už dávno dohodnutá.

„Jediné vysvetlenie, podľa ktorého by sa opatrenia úradov nejavili ako nezmyselné konanie, ponúka predpoklad, že ide o vykonanie vnútropolitického programu (zvýraznené v origináli, pozn.aut.), ktorý mal chladno premyslenú a vypočítanú úlohu zničiť arménsky národný element.“ zhŕňa Johannes Lepsius. (...)

V januári 1914 prenikli prvýkrát na verejnosť chýry o mladotureckom pláne „homogenizovať Anatóliu“ a pokuse „oslobodiť krajinu od nemuslimského tumoru“. Ruské noviny Golos Moskvy vtedy uverejnili správu, v ktorej už bola reč o „tajnom úmysle“ deportovať arménske obyvateľstvo do Sýrie a do Medziriečia. Pohraničné oblasti s Ruskom mali byť osídlené moslimami, ktorí by sa spojili s ich bratmi vo viere na Kaukaze a mohli by ich podporovať v odpore proti vláde cára.“ To spo-

okamžité zničenie Arménov sa udialo v marci 1915. Podľa arménskeho historika H.K. Kazariana vtedy generálny sekretár „Komitétu pre jednotu a pokrok“ Dr. Selanikli Mehmed Nazim Bey, na tajnom zasadani: predniesol

„Ak sa aj naďalej uspokojíme s lokálnymi masakrami, ktoré sa konali roku 1909 v Adane a na iných miestach (...) a ak toto čistenie neprebehlo definitívne a úplne, bude nám to nevyhnutne na škodu. Je preto naliehavé žiaduce arménsky národ úplne vyhubiť, aby na našej zemi nezostal jediný Armén a pojem Arménsko zanikol. Nachádzame sa vo vojne a už nebude nijaká vhodnejšia príležitosť než teraz. Na intervenciu veľmocí a protesty v tlači nebude braný nijaký ohľad. A aj keby mal nastáť pád, táto záležitosť bude už predtým ukončenou skutočnosťou, a to raz a navždy.“

Hoci nevieme, či je tento citát v uvedenej forme autentický, celkom výstižne vyjadruje to, ako mohla v

predzvestiach hroziaceho masakru. Tak mohol 25. marca spoluzakladateľ strany Ittihat, dr. Mehmed Reschid, nahradiť valihu z Diyarbekiru, Hamida Beya (Kapamci). Hasan Mazhat v Angore bol nahradený Mladoturkom Atifom Beyom. Hamid Bey bol zavraždený, rovnako ako správcovia dvoch okresov, ktorí sa odmietli podieľať na masakrovaní Arménov.

Druhým krokom bolo uväznenie arménskej elity, ktorá vôbec nijako neohrozovala hlavné mesto. Skutočne bolo to, čo sa odohralo v Konštantínopole 24. a 25. apríla, len špičkou na vrchole ľadovca. V celej zemi dochádzalo počas štyroch týždňov od 21. apríla do 19. mája k systematickému zatýkaniu. Lepsius zozbieral počty zatknutých arménskych hodnostárov nasledovne: Ismid: 100; Baedesak: 80; Burssa: 40; Panderma: 40; Balikesri: 30; Adabasar: 80; Marsowan: 20; Diyarbekir: 820; Erzurum: 600; Siwas: 500; Keri: 50; Schabin-Karahissar: 50;

Knižka, ktorá súčasníkov provokuje už svojím názvom: Pane, mám čas. Keď som sa dozvedel, že kniha je už populárna aj v našej rozvetvanej rodine, rozhodol som sa, že si ju kúpim. Preto som sa zastavil v predajni Spolku sv. Vojtecha a s prevkapaním som zistil, že je už vypredaná, že musím počkať na dotlač, čo nebude trvať dlho. Síce doma už mám zo desať kníh krátkych meditácií od tohto autora a viem, že tento literárny žáner je nášmu nitrianskemu biskupovi blízky a je v ňom majster. Ale že si knižka náboženského rázu v takom krátkom čase nájde cestu k čitateľovi, je v našich časoch prevaha vizuálnych médií prevkapatú. Nakoniec som si knižku, resp. knižky (dielo je rozdelené do dvoch knižiek nevelkého formátu, aby sa dali nosiť aj vo vrecku) požičal, so záujmom prečítal a môžem sa s vami podeliť o svoje dojmy.

„Pane, mám čas.“ Opak toho, na čo si dnes ľudia všeobecne sťažujú. Iste, iba týmto názvom knižka nemohla osloviť veriacich ľudí. Keď ju však človek otvorí a zahĺbi sa do čítania krátkych úvah a meditácií na každý kalendárny deň v roku, akosi sa nevie odtrhnúť od čítania, nakoniec - keď naozaj musí prejsť na inú činnosť - si povie: Ale veď začnem dnešným dňom a budem si tieto vynikajúce krátke úvahy sledovať každý nový deň. Na to si naozaj nájdem každý deň čas.

Boh je nekonečná podoba, a preto je nespočet možností a ciest, ako sa k nemu priblížiť a ho osloviť. Je nespočetné množstvo spôsobov, ako kontemplovať jeho prítomnosť a viesť dôverný rozhovor s ním. To si uvedomujú naši kňazi v pastoračnej činnosti ako aj naši spisovatelia, zameraní na duchovný život veriaceho človeka. Jednou z ciest, ako uspokojiť tieto potreby človeka našej doby, v našom životnom priestore, s našim národným kresťanským základom a zakorenением je tvorba literatúry tohto druhu zameranej na súčasné každodenné problémy a starosti veriaceho človeka. Je to jeden zo spôsobov, ako nasýtiť potrebu duše v orientácii na Boha a spojenie s ním.

Súčasný kresťan-katolík, ktorý žije v zmysle Kristovho evanjelia, je vystavený inému časovému tlaku, ako kedysi boli naši otcovia, ktorí na konskom záprahu prekonávali cestu z domu na pole do roboty a neraz osamotení po prašných poľných cestách mali veľké časové možnosti uvažovať o poslednej nedeľnej kázni, ktorá bývala vtedy oveľa dlhšia, pretože mala vystačiť farníkom ako materiál pre osobné úvahy a kontempláciu na celý týždeň. Neraz som sa zamýšľal nad tým, nad čím asi uvažoval môj otec, keď najese každodenne oral pole, kým sám nepooral na svojich koníkoch desať hektárov pôdy v monotónnej postupnosti od jedného konca role po druhý koniec a späť. Isteže, prebral v mysli denné problémy a povinnosti svojho života a potom sa vracal v myšlienkach k Bohu, k nedeľnej kázni. A naši rodičia a generácie pred nimi na vidieku naozaj tak žili, a preto ich viera bola taká silná a viedla ich k odovzdanosti do Božej vôle a Boží duch im dával múdrosť, takže dodnes stále platí príslovie o „zdravom sedliacom rozume“, ku ktorému najmä v súčasnej dobe by bolo vhodné sa vrátiť, ak chceme v novom miléniu prežiť ako národ.

Každá epocha v dejinách kresťanstva má svoj ideál svätosti a svoj spôsob nasledovania Krista. Popri nemenných zásadách univerzálneho

vzťahu medzi kresťanom a Kristom ako hlavou Cirkvi je nepreberné množstvo spôsobov a ciest, ako žiť v zmysle evanjelia v závislosti od doby a dobových podmienok. Z výpovedí Lucie Santosovej, jednej z troch fatimských detí, ktoré pozná svet, a ktorá sa dožila požehnaného veku a počas života bola vlastne tľmočnicou a sprostredkovateľkou odkazov Matky Božej a jej Syna vo vzťahu k

Bohu k nadšenému obdivu Stvoriteľa a jeho diela a teraz svojou skúsenosťou môžu obohatiť iných obrátených i tých, ktorí celý život idú v šľapajách Božského učiteľa. Robí to však s veľkým umením spočívajúcim v tom, že nachádza a poskytuje nám nový, originálny pohľad na ten istý problém, ktorý neraz zamestnáva naše mysle a sekulárna tlač nám ho podáva len v čisto v príčinno-následnej,

jenia s Bohom. Zaslúži si obdiv dôslednosť autora, s akou cituje autorov, od ktorých príbeh či myšlienku preberá.

Autor pritom ostáva v univerzálnej rovine - Boh je našou odpoveďou na všetky otázky a problémy nášho každodenného života bez ohľadu na to, aké máme vzdelanie a povolanie. Presne tak, ako keď vtelený Slovo-Kristus žil medzi nami a jeho apoš-

rovcami a v Čachticích na pamätnom zasadnutí Tatrina sa obe strany dohodli na spoločnom jazyku na báze strednej slovenčiny, boli to opäť katolícki kňazi, ktorí tzv. opravenú slovenčinu hodžovsko-hattalovskú uviedli do praxe na Slovensku.

Dúfajme, že nové vedenie SSV vnesie aj v tomto smere nového ducha, pretože posledné jazykové korekcie spevníkov a textov neboli šťastné, aj keď boli robené v spolupráci s jazykovedcami. Ako príklad možno uviesť, ako cez každodenné modlitby vchádza do jazyka súčasníkov taký gramatický novotvar, polinizmus, ako napr. nespočetne opakované „Ježišu, dôverujem v Teba“ pod obrazmi Božieho milosrdenstva, namiesto „Ježišu, dôverujem Ti!“

Povedal som si, že nechám na čitateľa, aby sám svojou čtetbou objavoval v knihe nové pohľady na všedné dni kresťana, ale nedá mi, aby som nespomenul aspoň niekoľko úvah. Je to napríklad v druhej časti úvaha na nedeľu pod názvom Očakávanie v nádeji. Ide o posledné veci človeka na Zemi, alebo o záver jeho života. Zaujala ma táto úvaha preto, lebo mravný rozklad a úpadok vo všetkých sférach osobného a spoločenského života dosiahol v súčasnosti v kresťanských krajinách taký stupeň, aký nikdy predtým. Dobu možno porovnať iba s dobou úpadku Ríma. Semeno, ktoré zasiali boľševickí revolucionári v kresťanskom Rusku, rozvinuli marxisti západného typu (Frankfurtská škola a spol.) na Západe v Európe i za morom do takého stupňa, ako nikdy predtým. Kým v kresťanskej Európe vybočenie z tradičného morálneho rámca bolo spoločnosťou a jej autoritami odsudzované, dnes naopak, miliardy finančných prostriedkov sa poskytujú nevládnym organizáciám, aby tento marazmus urýchlili. Lenin medzi prvými dekrétmi uviedol do ľudskej spoločnosti plánované zabíjanie nenarodených detí potratovým zákonom. Dnes sme svedkami toho, že americký kongres sa zaoberá činní nevládnej organizácie Plánované rodičovstvo, ktorá začala obchodovať s orgánmi detí, ktorým bol odobraný život vo vysokom stupni tehotenstva, ako to americký potratový zákon umožňuje. Nehovoriac o pornokultúre, ktorá sa vedome pretláča do celého sveta.

A v tejto situácii, keď v ľudskej spoločnosti je všetko dovolené, keď sa stiera intimita osobnosti a súkromie a nič nie je tabu, predsa len môže súdny človek vidieť, že pre šíriteľov tejto spoločenskej devastácie jedno tabu predsa len existuje - odchod človeka do večnosti. Práve tento problém je témou spomínanej úvahy. Autor uvádza protiklad odchodu do večnosti kresťana, ktorý nosí v sebe veľké tajostvo. „V akom tajomstve žije pravý kresťan,“ pýta sa autor a pokračuje: „Nosí ho vo svojom srdci a rozhodne o ňom svedčí: týmto tajomstvom je Kristus. Pán času a dejín. Ježišovým veľkonočným tajomstvom večnosť prelomila brány času a vstúpila k nám.“

Svoje zamyslenie nad knižkou biskupa Viliama Judáka by som rád zakončil úvahou z druhej časti na s. 326-327 listom starého otca, (čo je aj v názve úvahy), ktorý píše zostarnutý otec svojej dcéry na Vianoce. Je to uchvacujúce a nebudem to opakovať, iba na záver svojich poznámok o tomto diele uvediem záverečnú vetu z tohto listu: „Čo máš z toho, že vlastniš toľko vecí, keď nemáš Krista?“

EMIL VONTORČÍK

Máme či nemáme čas?

Nad knihou biskupa Viliama Judáka: Pane, mám čas

svetu, nám zanechala vzácny odkaz, resp. požiadavku Ježiša Krista, ktorú už v dvadsiatych rokoch minulého storočia vyslovil na adresu veriacich a obetavosti ich života vo svojich rodinách. „Obet požadovaná od každého človeka je plnenie svojich povinností v živote a dodržiavanie môjho zákona. Toto je pokánie, čo teraz očakávam a vyžadujem.“ Toto vyjadrenie posúva do inej roviny ideál svätého života, než s akým sa stretáme pri čítaní životopisov svätých v stredoveku. Autor sa tejto témy dotkol v druhej časti knihy na s. 300-301 v úvahe Každá činnosť sa môže stať modlitbou.

Považoval som za potrebné vnímať problém nasledovania Krista historicky, lebo ináč to ani nie je možné, lebo žijeme v čase, sme iba pútnikmi ako jednotlivci, tak aj ako celé ľudstvo. Tento aspekt je určujúci aj pri čítaní úvah na každý deň z knižky Pane, mám čas. Jednak, že autor prácu samu chápe ako spôsob modlitby a komunikácie s Bohom, a jednak ukazuje cestu, ako naštartovať deň a vstúpiť doň s Božím menom na perách, ako ho - napriek neohraničenej variete osudov ľudí a ich denných povinností - prežívať s vedomím, že s jeho pomocou sa dá všetko zvládnuť, zachovať si pritom svoju osobnú integritu a vnútornú slobodu napriek všetkým problémom, čo každý deň človeku prináša. Niet hádam veriaceho človeka, čo by nemal pozoruhodnú skúsenosť s pomocou Božou: Keď si večer určuje program na budúci deň a vidí pred sebou neriešiteľné problémy, ale zaspáva s uvoľňujúcou odovzdanosťou do vôle Božej a ráno zisťuje, že všerajšie neriešiteľné problémy sa rozplynuli a všetko sa zrazu stalo zvládnuteľné a riešiteľné!

Kniha je určená každému veriacemu človeku, pokiaľ vie čítať. Lebo úvaha na konkrétny deň je krátka a zaujímavá tým, že nastoľuje nový problém z nekonečnej variety problémov každodenného života kdekoľvek na našej planéte Zem. Autor si na základe svojej dušpastierskej činnosti a svojho teologického i historického vzdelania (je univerzitným profesorom a špecializuje sa na dejiny Cirkvi, najmä na kresťanský starovek a stredovek v zameraní na slovenské dejiny) vyberá z nepreberného množstva príkladov. Do knihy vkladá svoju životnú skúsenosť, ale nebráni sa vhodne použiť perly ducha a nové pohľady na svet a život od iných hlbavých ľudí a ľudí, ktorí prešli z tábora nevšímavosti k Božiemu stvoreniu a prírode, od ľahostajnosti k

kauzálnej rovine zabúdajúc na to, že prvotnou príčinou našich ťažkostí plynúcich z devastovanej prírody našej planéty, je ľudské sebecko a strata rešpektu voči Bohu a jeho prirodzenému poriadku, ktorý v panenskej prírode odovzdal človeku do užívania.

Tento problém, ktorý napr. navodzujú v druhej časti na strane 196-197 v zamyslení Starosť o Božie stvorenie ma zaujal preto, že mňa ako utilitárne založeného gazdovského syna udivovalo, prečo naše matky a všeobecne ženy vo svojich rodinných záhradách aj dnes miešajú zeleninové záhony s kvetami. Až v tejto knižke som sa v spomenutej úvahe dozvedel, že napr. moje nevesty i moja dcéra si počínajú presne tak ako Sv. František, ktorý tiež žiadal spolubratov, aby v záhrade boli pre radosť z Božieho stvorenia a krásy aj kvetinové záhonky po celý rok. Autor knižky korunuje túto stať vysvetlením z pera emeritného pápeža Benedikta XVI., ktorý fascinovaný Františkovým odmietaním túžby človeka po vlastníctve a jeho láskou k stovrenstvu počnúc od vtákov až po nepatrné kvietky na rozkvitnutej jarnej lúke, nám podáva takéto stanovisko:

„...Predovšetkým však v tomto príbehu necítiť nič z pocitu krivdy voči ľuďom ako údajným rušiteľom pokoja v prírode, aký teraz v mnohých obhlaboch prírody zaznieva. Ak človek vybočí z normálnych koľají a sám seba už nemá rád, nemôže prosperovať ani príroda. Ba práve naopak: musí byť sám so sebou v zhode, len potom môže vstúpiť do zhody so stvorením a ono s ním. A to zase môže iba vtedy, ak je v zhode so Stvoriteľom, ktorý chce prírodu i nás. Rešpekt pred človekom a rešpekt pred prírodou patria k sebe, ale oboje môže napokon prosperovať len vtedy, ak v človekovi a v prírode budeme rešpektovať Stvoriteľa a jeho stvorenie. Iba cez neho možno všetko sklbiť...“

Táto knižka nie je vždy na každý deň ľahké čítanie. Aj keď autor nerieši filozofické a dogmatické problémy našej viery, nastoľuje mnohokrát v skratke zložitú duchovnú problematiku, stavia pred neho závažné otázky, ktoré si čitateľ nesie so sebou a tým ho provokuje k uvažovaniu, pre hlbavých ľudí poskytuje priam materiál k hlbkej kontemplácii... Mnohé úvahy akoby boli nedopovedané, ponechané na uvažovanie čitateľa. Je pozoruhodné, aké veľké množstvo príkladov z dejín Cirkvi i zo života sa podarilo autorovi na malom priestore sústrediť: príkladov zo života kresťanov, a z ich obrátení a prežívaní spo-

toli boli rôzneho vzdelania, najviac rybári od Genezaretského jazera, ženatí aj slobodní. Kristus sa v ničom nedotýkal prirodzeného poriadku a zákona stanoveného svojím nebeským Otcom. Kniha vonkoncom nemá apologetický charakter, nie sú v nej ani zjavné prvky exegézy, to všetko akosi prirodzene pramení z celého jej obsahu.

Kniha je pre veriacich, praktických kresťanov, ktorí si chcú každodennou čtetbou udržovať a prehľbovať svoju vieru a osobné spojenie s Bohom. A to je obzvlášť v dnešnej dobe veľmi potrebné.

Pretože svoju vieru vystavujeme každý deň skúške vo svete, ktorý nás obklopuje. V tomto zmysle autor chápe činnosť viery ako každodenný kontinuálny proces v živote každého človeka.

Treba tiež zvýrazniť peknú grafickú úpravu knihy, ktorá bola podriadená jej sémantickému obsahu. Grafík vhodne zvolil inú štruktúru textu, aby bola v súlade s časovou postupnosťou jednotlivých zamyslení. A vôbec, pri tejto príležitosti treba vyzdvihnúť, že členov SSV, ako aj čitateľov ich najnovšej knižnej produkcie v poslednom čase veľmi milo prevkavilo zásadné zlepšenie grafickej úpravy a celého vydavateľského diela SSV. Pekná grafická úprava publikácií nachádza spontánnu odozvu aj u čitateľov. Priam som nechcel veriť svojim ušiam, keď som počul, že priateľka hovorí: „Konečne som mohla odovzdať knižku SSV ako darček.“

Pretože hovorím o úspešnej knihe a o sympatickej zmene vo vydavateľskom diele SSV, treba mi do tretice vyzdvihnúť pekný, súčasný jazyk, slovenčinu čistú, neznehodnotenú cudzími slovami tam kde máme krásne a vekmi osvedčené slovenské slová, ani módnymi anglo-americkými neologizmami a zvratmi, ktorými je plná naša tlač a ktorú propagujú naše masmédiá, ktoré sa chcú v maximálnej miere priblížiť kultúrnemu vzoru, ktorý už dávno prestal byť vzorom pre svet. Je to veľmi dôležité práve u náboženských publikácií, ktoré v istom zmysle ovplyvňujú v širokom meradle jazyk pospolitého ľudu. Spomeňme si len na Bernoláka a jeho Učené tovarišstvo, prevažne slovenských kňazov, ktorý počas dvoch generácií rozširovali prvú Bernolákovu slovenčinu v kázňach a vo svojich ľudovýchovných publikáciách. A nielen to, ale keď po vystúpení L. Štúra nastal v otázke jazyka rozkol medzi bernolákovcami a štú-

Sokrates (469 - 399 pred. Kr.) povedal - „je niekto nad človekom“ (nad ľudstvom). Veľkosť toho niekoho vyjadril porovnaním s človekom. Podľa Biblie Mojžišovi sa Pán zjavil slovami: „Ja som, ktorý som“. Keď túto zjavenú Pravdu vyjadríme my, tak znie JE. JE je jedinečné a úplné vyjadrenie (veľkosti) Boha vo všetkých človekovi známych aj neznámych dimenziách. ON je zo svojej moci, lebo je dokonalý. Možno Sokratove „je“ obsahuje už predstavu o dokonalosti.

V čase Sokrata a Platóna Gréci verili v božstvá a boli pobožní. Viera a šírenie viery v jedného Boha Sokratom bolo rúhanie božstvám aj štátnemu náboženstvu. Preto bol za rúhanie odsúdený, musel vypiť smrtiaci jed. Pri „samovykonaní“ rozsudku sa Sokrates správal mužne. Jeho smrť sa „filozoficky“ porovnáva so smrťou kresťanských mučeníkov. Zomrel za pravdu, že Boh je len jeden. Jeho osobnosť a filozofia sú stále málo pochopiteľné a teda aj málo využívané. Jeho dielo „Sokratovské evanjelium“ je dielo človeka, ktorý robí dobro pre samé dobro, lebo v dobro verí, rovnako aj v pravdu, spravodlivosť a mravnosť a je len jedna pravda, jedna spravodlivosť a jedna morálka aj jedna múdrosť aj jedna krása. To všetko je v nás a neprechádza to do nás cez zmysly, ale je to dané stvorením. (Kresťanskú lásku vtedy v Grécku ešte nepoznali, ale kresťanská láska je obsahovo skoro zhodná s ich morálkou).

Náboženstvo a svedomie nútili Sokrata konať dobro. On tvrdí - ako je nemožné robiť správne dobro keď ho nepoznáme, tak je nemožné ho nekonať, keď ho poznáme. Tak silno veril v dobro, ale ho aj praktizoval. Preto on chce poznávať a šíriť múdrosť a tým dobro statočným dialógom.

Obdobne o základných vzťahoch jestvovania hovorí aj mysliteľ - kardinál Tomáš Špidlík z Moravy v knihe - Pramene svetla: Na to, aby človek dobre chápal svet, musí dobre žiť. Javová učenosť, ktorá nečiní človeka dobrým, minie cieľ, i keď šlo o štúdium teológie a Svätého písma.

Sokrates dialógom:

1. Zisťoval poznatky
2. Spresňoval poznatky
3. Z poznatkov robil sudy a úsudky
4. Charakterizoval obsah pojmov
5. Definoval pojmy
6. Možno posudzoval úprimnosť

Takéto dialógy predpokladali úplnú zhodu záujmov a postupov partnerov tvoriť, teda rovnakú vieru v dobro, čiže čnostný - mravný prístup v dialógu. Profesor Anton Hlinka tvrdí, že v pravom sokratovskom dialógu je dôležitá pravda, až potom partneri. Na začiatku knihy „Každý sa môže zmeniť“ uvádza sokratovský dialóg, ako by vyzeral v dnešnej dobe.

Sokrates: Urobí niekoľko krokov k mladému, asi 25-30-ročnému mužovi na susednej lavičke, ktorého už dlhšie ukradomky pozoroval, a ponúkne mu noviny.

S.: - Už som ich prečítal. Chceš?

M.: - Až troje?

S.: - Chcel som to vidieť z každej strany.

M.: - Čo?

S.: - Nevieš, čo sa deje v parlamente?

M.: - Ak mám byť úprimný, nezaujímam ma to. Ja mám iné problémy. Tie parlament nevyrieši.

Vďaka dobre voleným, nevtieravým, predovšetkým však diskretným otázkam podarí sa Sokratovi preniknúť do vnútra mladého muža a urobiť si obraz o jeho zamotanej situácii.

Zamĺkne, sadne si vedľa neho, oprie sa lakťami o kolená, rukami si podoprie bradu a rozmýšľa. Ten druhý hľadá do prázdna. Prejde niekoľko minút a Sokrates, bez toho, aby sa obrátil k mladíkovi, vyrukuje s otázkou, ktorá má účinok blesku z jasného neba.

S.: - Ak sa teda na celej tvojej, ako hovoríš, beznádejnej situácii naozaj nedá nič zmeniť, čo keby si sa pokúsil o zmenu niečoho dôležitejšieho, ba najdôležitejšieho?

M.: - Najdôležitejšie? A čo je to?

S.: - Zmeniť seba samého, priateľko!

M.: - Ja! Vždy len ja. To je ohromné!

A tu Sokrates pokojne, s neúprosťou a dôslednou logikou, dobrácky, i keď nie bez nádychu humoru, znova začne klásť otázku za otázkou. Zoradí

ktorý smeruje na podstatu a korene depresie mládenca, preto od neho „vyťahuje podrobnosti“.

Vie sa, že Sokrates nič nenapísal. Jeho dielo písomne prezentujú jeho súčasníci a nasledovníci a nie je doteraz uzavreté, čo všetko povedal, lebo historici stále nachádzajú texty o jeho múdrosti, myšlienkach v textoch iných autorov. (Ani dielo filozofa Immanuela Kanta (1724 - 1804) doteraz mysliteľia a historici filozofie neuza-vreli). V spisoch o múdrosti - myšlienkach Sokrata sa autori tvrdeniami zhodujú. Rozdiely sú len vo formulovaní. Zo súčasníkov Sokrata najviac napísal o Sokratovi Platón a najviac ho rozviedol Platónov žiak Aristoteles. Ten povedal, že Sokrates objavil indukciu a pojmy.

Podľa historikov využívanie dia-

logu podstatne pomohlo Sokratovej múdrosti, ale nehovorila:

Či Sokrates charakterizoval a odovzdal svoj postup v dialógoch s občanmi niektorému súčasníkovi. Či mal viac postupov na dialóg, alebo improvizoval, tvoril postup podľa náture partnera. Zdá sa, že po Sokratovi „jeho“ dialóg nikto nevyužíval, preto je veľmi pravdepodobné, že Sokrates v dialógoch improvizoval. Preto chceme nastoliť možnosť vypracovať postupy vedenia dialógov o poznatkoch teoretických aj o poznatkoch z pracovných - technologických postupov a skúsiť napodobňovať Sokrata získavaním poznatkov a skúseností využívaním dialógu. Najskôr by sa mal začať využívať dialóg na získanie poznatkov od takých „vlastníkov“ poznatkov, ktorí poznatky chcú odovzdať a šíriť, ale nevedia ako ich vyjadriť, formulovať, ved' nevedia pre koho. A ešte ťažšie, či ich niekto chce. A zase, ako môže niekto poznatky chcieť, keď o nich nevie. To sú ťažkosti šírenia poznatkov. Pomocou metodiky dialógu, alebo dialógov by bolo možné od takýchto tvorcov-vlastníkov poznatky získať, potom formulovať ich pre predpokladaných užívateľov, alebo univerzálne, pre úroveň učňov, pre úroveň maturantov, vysokoškôľákov a pre úroveň vedcov. Uskladnenie a distribúcia formulovaných poznatkov je

na troch udalostiach ukážeme

Sokratov dialóg

ich však tak, aby mu umožnili upozorniť na jeden z najdôležitejších životných princípov: Poznaj seba samého!

Pre Sokratovho spoločníka je to čosi úplne nové. Svoje vnútro, tú džungľu bez ciest a chodníkov, nepozná. Ani sa oň nikdy nestaral. Byť si so sebou načistom - čo je to? A potom - zmeniť seba!

V akom zmysle? A vôbec, načo hovoriť o zmysle?! Má ešte vôbec niečo zmysel? Vraj hodnota! Čo je to? Pozná ľudí, ktorí sa takými slovami oháňajú!

Medzitým vyjde najavo, že ide o nedoštudovaného študenta, ktorý si nevie čo počať. Rozhádzal si to s rodičmi. Aj priateľka ho nechala. On už vraj má všetkého po krk. Nech mu dajú všetci pokoj. Ako keby bol za všetko vinný len on sám. Len on musí vždy popustiť.

S.: - Tých ostatných na tebe niečo ruší. Možno je to len dájaké nedorozumenie. Vári sa to nestáva často?

M.: - Daj mi pokoj, Sokrates, ja som stratený prípad!

S.: - Stratený prípad? Kto sa tak vyjadri, pôsobí dojmom, ako keby bol stratil sám seba. To máš na mysli?

M.: - Čo ja viem?

S.: - Tak začnime inde. Povedzme, že si si v električke zabudol starý pokazený dáždnik. Už dávno si ho chcel vyhodiť, predsa si ho vzal so sebou - čo keby náhodou pršalo. Pokladáš to za stratu?

M.: - Kašlem naň. Aspoň som sa ho zbavil.

S.: - Takže za stratu nepokladáme to, čo už nebolo dobré, však?

M.: - No áno.

S.: - A čo pokladáme za stratu alebo až veľkú stratu?

M.: - Samozrejme to, na čom nám záležalo.

S.: - A po akej strate človek spontánne vyhlási ako ty pred chvíľou: „Ja som stratený prípad“?

M.: - Vieš, cítim to, ale ťažko sa to dá vyjadriť.

S.: - Nie je to azda vtedy, keď stratil čosi také veľké, dobré a hodnotné, že má dojem, ako by stratil sám seba? Nie je to tak?

M.: - Je to tak, Sokrates, ale, vieš, ja som vlastne celkom na dne.

S.: - To znamená, že všetky zvyšky toho dobrého či hodnotného sa ako keby niekde prepádli a človek tu stojí ako vykradnutý, však?

M.: - Presne.

S.: - Možno predsa nie je všetko stratené. Uvážme!

A Sokrates pokračuje v dialógu,

skoro zázračne schopnosti človeka na podporu našej snahy využívať dialóg.

Cez dedinu prechádzali furmani s drevom. Prechádzali aj cez potok. Prvý prešiel. Druhý voz zaviazol, kolešá voza sa pod váhou nákladu zarezali do dna potoka, čo koňom priťažilo. Kone sa zháčili, nezaberali naraz, a to bolo zle. Furmani pripriahli druhý pár koní, ale voz nevyťahli ani dva páry. Bol tam blízko aj starý gazda a všetko videl. Zvýšeným hlasom prikázal: Nebite tie kone!

Zapriahnite tohto koňa a tohto koňa, ukázal. A potom choďte preč! Gazda zapriahnuté dva kone potom pohladkal a voľačo im hovoril na utíšenie. Potom zobral opraty, dvakrát ich jemne potiahol k sebe a povedal „pome“. Kone sa naraz opreli do chomútov, naraz začali ťahať a rovnakou silou ťahalí a voz vytiahli.

Druhá udalosť sa odohrala v Afrike. Domorodec sprevádzal po prírode skupinu vedcov z Anglicka. Ako šli, križovali stopy zvierat. Domorodec si kľakol a po chvíli povedal, aké zvieratá tade prešli a kedy prešli.

Tretia udalosť sa stala na ostrove v Severnej Amerike. Na ostrove vládol krutovládca. Eud zbraňami krutovládca zvrhol. Začal vládnuť vodca vzbury. Vládol ešte krutejšie. Osemdesiatim chlapom rozkázal premiestniť obrovský kus skaly pod hrozbou smrti.

Po čase chlapi na kolenách prosili vládcu, aby im odpustil, že sa to nedá. Vládca dal štyridsiatich z nich zabiť. Druhá polovica chlapov potom tú skalu premiestnila. Bolo to uverejnené v časopise PaS (Príroda a spoločnosť) okolo roku 1970.

Tieto popísané schopnosti ukazujú, že ich aktéri asi nedokážu svoju schopnosť charakterizovať a odovzdať inému, aby to pochopil a využíval. Ale sme presvedčení, že Sokrates by dokázal v dialógu získať využiteľné informácie aj o takýchto výnimočných schopnostiach jedincov. Obdobne to platí aj vo vede. Tvorcom a vlastníkom poznatkov sú samozrejme, ale ostatným sú veľkou väčšinou málo pochopiteľné, alebo celkom nepochopiteľné. (Einsteinovu teóriu relativity po dokázaní nechápali ani veľkí vedci.) Môžeme tvrdiť, že Sokratovým dialógom sa dajú šíriť aj veľmi veľké, náročné novosti.

Už sme povedali, že on postup dialógu priebežne tvoril. On bol výnimočný hlavne chcením a z chcenia vyplývajúcou trpezlivosťou. Z naznačenej charakteristiky Sokratovho procesu získavania poznatkov od občanov vyplýva, že by sme ho mohli a mali napodobňovať. Vypracovať schémy postupov dialógu v jednotlivých oblastiach ľudského bytia a potom spájaním rozumov láskavou žičlivosťou podľa profesora Hlinku postupy využívať. Možno vznikne nový vedný odbor v spoločenských vedách. Dialóg môže v spolupráci so psychológiou „vyústiť“ do „vnútornej“ spolupráce dvoch „rozumov“. Zatiaľ vieme, že musíme rozoznávať čo je správa, čo poznatok, čo informácia a čo stupeň poznania.

Vie sa, že s informáciami najviac pracujú Japonci. Koncom minulého storočia časopisy priniesli správy, že v Japonsku je obrovské informačné centrum, ktoré zberá informácie, formuluje ich a potom ponúka občanom zadarmo. Zbiera aj fotografie o zahraničí. Ale to všetko je len mechanické spájanie schopností. To nie je Sokratovské rozumové sústredenie informácií pre potreby uvažovania jedného mozgu.

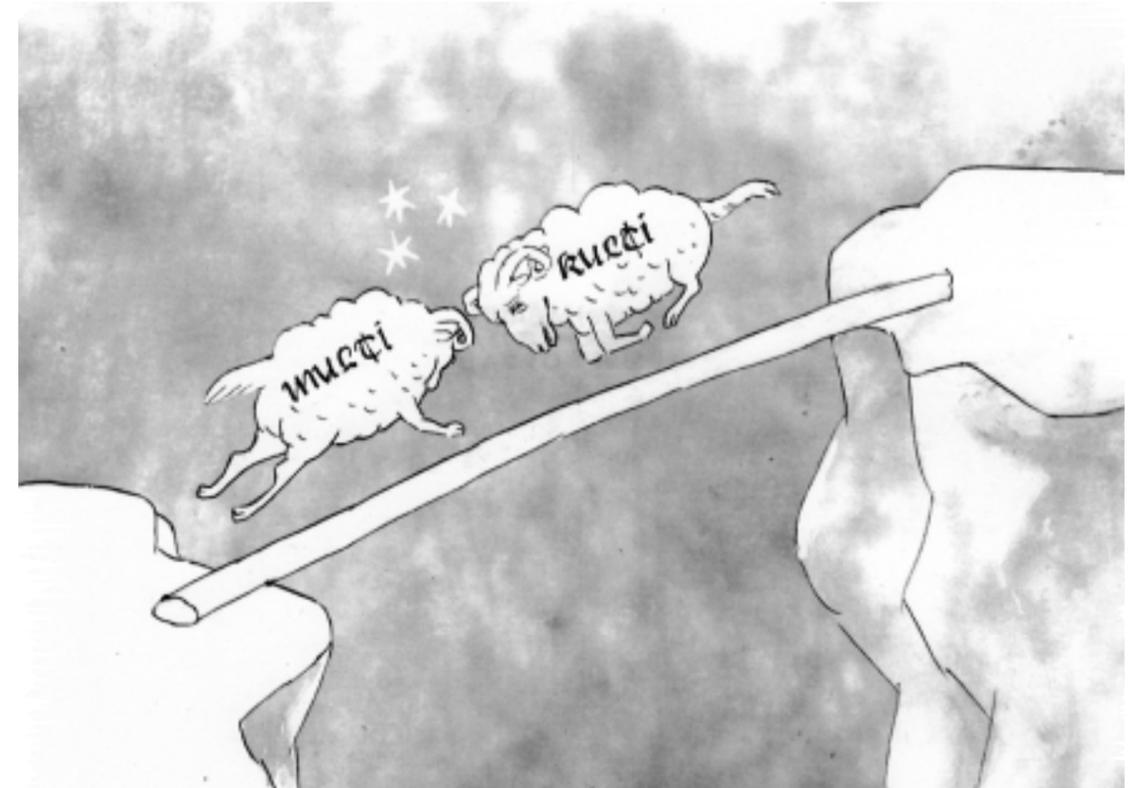
MOŽNÉ VYUŽÍVANIE DIALÓGU

Najskôr si rozdeľme využívanie na:

A. dialóg na získavanie poznatkov - od tých, čo nechcú odovzdávať poznatky;

- od tých, čo chcú odovzdávať poznatky.

B. dialóg na šírenie, ponúkajúce po-

Kresba: Andrej Mišanek

znatkov.

Možnosti praktického využívania dialógu. Dialóg na výber pracovníkov a spolu-pracovníkov.

Dialóg na tvorenie projektov.

Dialóg na nápady.

Dialóg na riešenie odborných roztržiek.

Dialóg na riešenie osobných roztržiek

Dialóg na overovanie úprimnosti.

Určite vznikne foriem dialógu viac a tieto vymenované sa budú členiť.

Využívanie dialógu podľa odbornosti.

Dialóg dvoch rovnako zdatných teoretikov jedného odboru.

Dialóg dvoch rovnako zdatných teoretikov rôznych odborov.

Dialóg teoretika a praktika jedného odboru.

Dialóg teoretika s laikom.

Biblia, tento čisto pravdivý „román o ľudstve“, nám dokazuje správnosť tvrdení uvádzaných mysliteľov - Sokrata, kardinála Špidlíka a profesora Hlinku, že len múdrosť - poznanie robí dobro. Adam zradil, neposlúchol Pána, jedol čo nemal a nemal schopnosť - múdrosť si to priznať lež sa vyhovárať, žena, ktorú si mi dal ma zvedla. Pán ho preto vyhnan z raja, v ktorom len spotrebovával slovami: Budeš sa živiť prácou, v pote tvári budeš pracovať. Kain zabil Ábela. Uvedomil si zlo čo urobil a stratil sa. Judáš zradil Pána Ježiša, tiež si uvedomil spáchané zlo a zúfal si. Ľudstvo bolo stále neverné. V čase desiateho pokolenia bola potopa. Zachránená bola len rodina Noemova. Viera v Boha sa nezlepšila. Chýbalo úprimné poznávanie a spoznanie pokora. Po Nemovi bolo tiež desať patriarchov: Sem, Arfaxad, Sale, Hebr, Faleg, Reu, Sarug Nachor, Tarre, Abraham. (Adam žil 930 rokov, Matuzalem 969, Noe 950, Sem 600, Arfaxad 438, Sale 433, Tare 205, Abraham 175 rokov.

Veriaci Abrahám odišiel na výzvu Pána z pohanského mesta Ur do krajiny Kanaan, ktorú mu Pán daroval do vlastníctva. Z jeho pokolenia vznikol vyvolený ľud. Abrahám žil okolo roku 1800 pred Kr. Vieme, že ani vyvolený národ nebol verný Pánovi, veď zabíjal vyslaných prorokov. Až Pán Ježiš ukázal, že zlo sa dá zničiť len dobrom z lásky. V láske sú korene skutočnej múdrosti.

Kresťanský stredovek vytvoril dialógom múdrych ľudí veľa krásy - básne, romány, maľby, sochy, stavby, hudobné skladby - ktoré budú obdivovať ďalšie generácie. Keď si predstavíme a uvedomíme veľkosť a krásu chrámu sv. Petra (samozrejme aj iných stavieb) môžeme konštatovať bežnou rečou, že je to dielo úprimného a láskavého dialógu v príprave a úprimnou a láskavou spoluprácou v realizovaní.

Podmienky na dialóg prestali revolúciami. Revolúcie odkopli Sokratov tvorivý dialóg a zaviedli neuctu k pravde a iróniu. Irónia je posmech bez poznania. Irónia dnes zabíja ducha, teda aj múdrosť v celosvetovom rozmere. Ani v Rímskej ríši „nevládol“ dialóg, ale rečníctvo, a to nehládalo ani neobhajovalo pravdu, preto ríša zanikla. Dnes hmotné hodnoty (peniaze) vládnu nad duchovným skrze médiá. Pápež František umyl a bozkal nohy bezdomovcom. To môže byť začiatok obnovovania kultúry múdrosti a dobra a s nimi bude „rásť“ aj krásna.

LUDOVIT URMINSKÝ

Plánované poznámky k prekladom textov Svätého písma sme začali rozborom prvých štyroch veršov 3. kapitoly Knihy múdrosti, ktorá patrí k tzv. knihám hebrejskej poézie, a ktorá spôsobuje prekladateľom nemalé ťažkosti. Preto pápež Pius XII. poveril v marci r. 1945 Rímsky biblický inštitút, aby sa v novom vydaní Vulgáty pre liturgické potreby revidovala aspoň Kniha žalmov. Tá potom vyšla paralelne s jej pôvodným latinským textom v r. 1946, ale ani tento revidovaný latinský text nie je celkom bez chyby!

A v podobnej súvislosti rímsky literát a gramatik Terentius vyslovil výrok, ktorý je v knihovníckom svete známy tým, že i „knihy majú svoje osudy“. No dôležité je vedieť, aké je východiško k jadrú tohto výroku, pretože práve z neho sa dá určiť príčina a podoba tohto osudu. Tá totiž podľa Terentia závisí aj od čitateľa, či je schopný príslušnú knihu pochopiť. Kompletný Terentiov výrok totiž znie takto: Pro captu lectoris habent sua fata libelli (od chápavosti čitateľa knihy majú svoje osudy).

Ale my by sme mohli k tomuto výroku ešte pridať, že okrem čitateľa má v tomto ohľade veľký, ak nie ešte väčší podiel na osude knihy aj ich prekladateľ (ako špeciálny čitateľ), pri ktorom tiež platí Terentiov postulát, že aj on by mal byť schopný prekladaný text pochopiť, aby ho mohol správne preložiť. Veď je známe, že niektoré kresťanské cirkev najskôr pre takéto nesprávny preklad nezaraďujú takéto biblické texty do obligátneho zoznamu kníh Svätého písma. Práve takýto osud postihol aj Knihu múdrosti, ktorej pomýlený preklad prvých štyroch veršov sme v predchádzajúcej reflexii podrobili veľkej kritike.

No možno povedať, že ani preklad nasledujúceho textu, ktorý sa týka Druhého listu Solúnčanom od Apoštola národov, nie je na takej prijateľnej úrovni, žeby ho ochránil pred osudom Knihy múdrosti, čomu iste môže zabrániť aj osobnosť autora jeho pôvodného textu, vylučujúca nielen pomýlenosť prekladaného textu, ale o to väčšiu nastávajúcu aj potrebu revízie jeho prekladu.

TAJOMSTVO NEPRÁVOSTI

Svätý Pavol v spomenutom liste (v 7. verši jeho 2. kapitoly) píše o tajomnej skutočnosti, vychádzajúcej z permanentnej a akoby zúfalo násobenej aktivity inferna, podnecovanej obavou z časovo utajeného, ale reálne nezvratného konca časov, spojeného s Druhým Kristovým príchodom na túto zem, ale i s rovnako nezvratným a zúfalým koncom všetkej diabolskej sebarealizácie.

JURAJ CHOVAN REHÁK

Biblicko-jazykové reflexie (2)

A onen pavlovsky irečiteľ a literárno-mysliteľský duch túto zúfalú náladu pekla nielen pred touto parúziou, ale i po nej vyjadril ako stále platnú diabolskú syntagmu - mysterium iniquitatis, v bežnejšom ponímaní ako tajomstvo nepravosti, pomocou ktorého sa Zlému darí páchať čo najviac a toho najnehoráznejšieho zla. Lebo pod pojmom nepravosti apoštol Pavol myslel, nie na bežný prejav svetského či spoločenského zla nespravodlivosti, podvodov alebo bezprávia, ale na tú diabolsky ontickú vlastnosť ľži ako prostriedku účinného mátenia myslí na čo najefektívnejšie prepašovanie zla do všetkých oblastí spoločenského života.

Preto je na hlboké zamyslenie, ako sa mohlo stať, že vo viacerých prípadoch dostal preklad tejto latinskej syntagmy podobu tajomstva nezákonnosti! Veď diabol sa tu isto mohol len potešiť, že jeho pravá identita čiže lož, ktorej „otcom“ je on sám (Jn 8, 44), akoby eufemizovane prekryla sa pojmom nezákonnosti, ktorá predsa len nevyjadruje také bytostné súručenstvo s infernom, akým je práve lož. Takto eufemizovaný, a teda zlý preklad sa objavil aj v nemeckom vydaní: „Das Geheimnis der Gesetzlosigkeit“, v ruskom preklade: Tajna bezzakonija, pravdepodobne prevzatá od Nemcov, uznávaných za najlepších biblistov, čo asi prevzal od nich i prof. Josef Roháček v jednom zo starších evanjelických vydaní Biblie.

No potešiteľné je, že v BIBLII, ktorú vydal Transcius v r. 1978 sme

sa už mohli stretnúť nielen so správnym prekladom pojmu iniquitas ako nepravosť (čo tiež v podstate znamená lož alebo nepravdu), ale i so správnym prekladom 11. verša tejto kapitoly, kde Boh len „dopúšťa“ na ľudí silu zvodu (čiže pokušeni), ale „neposiela“ na nich „silu bludu“, ako to uniklo pozornosti členom biblickej komisie Spolku sv. Vojtecha, ktorí sa tam objavili po komunistickom „zemetrasení“ z konca 50-tych a začiatku 60-tych rokov. Preto naša kritika sa nevzťahuje na starších členov biblickej komisie, ako bol Univ. prof. Msgr. Dr. Štefan Zlatoš a vš. prof. ThDr. a PhDr. Anton Ján Šurjanský, ktorí

pána profesora A. Wžentka sme mohli nájsť práve také vhodné výrazy, ako sú slová nechať niečo (ponechať, vzdať sa niečoho) a v konkrétnom gramatickom spojení: „mittere certamen“ (zanechať zápas).

Inkrimovaný verš Vulgáty má teda takéto znenie:

Ideo mittet illis Deus operationem erroris ut credant mendacio, ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

Slovenský preklad z vydania Starého zákona v SSV z r. 1994, prevzatý i do vydania r. 1995 v Ríme:

„Preto Boh na nich posielal silu bludu, aby verili ľži, aby boli odsúdení všetci, čo neverili pravde, ale obľúbili si nepravosť.“

Náš navrhovaný preklad:

„Preto Boh necháva im pôsobiť silu bludu, aby verili ľži a boli odsú-

dení všetci, čo neverili pravde, ale súhlas dali nepravosti.“ (Pozn.: Hrubo vytlačená podradovacia veta sa v slovenskej syntaxi štylisticky hodnotí ako nepravá hypotaxa na zvýraznenie dramatickosti jej obsahu, totožná s vetou podobného dramatického znenia: Odišiel, aby sa viac nevrátil!

Napokon pokladáme za potrebné pripomenúť i pojmovú blízkosť latinskej syntagmy: mysterium iniquitatis s naším jazykovým povedomím, ktorej základ tvoria slová kvit (kvit) a in(i)quit, keďže ich homonymita je analogická so slovansko-slovenskými pojmi práva i pravdy, a v zápornom vyjadrení aj ako nepravosť čiže lož alebo nepravda, i bezprávie. Aj Rus napríklad povie: Ty prav, vy pravý (máš, máte pravdu), a ak Slováč alebo i niektorý Neslovák (napríklad Nemec) použije slovo kvitovať (alebo nemecky kvittieren), to znamená, že sa dáva niekomu za pravdu (sme kvit, mykvtivy).

Táto blízkosť pojmov nás nabáda k myšlienke, či citovaný formuláciu tajomstva nepravosti nevložil v onej latinskej podobe do textu tohto Pavlovho listu práve náš slovanský svätec dalmáckeho pôvodu Hieronym, ktorý podľa zistenia nášho produktívneho medievalistu Antona Semeša Písmo sväté síce neprekladal, ako sa zaužívalo toto tvrdenie, ale podľa vlastného doznania sv. Hieronyma, on vkladal do jeho textu potrebné korektúry.

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava.
Telefón 0903 846 313.

Vydáva FACTUM BONUM, spol. s r. o.,
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: TEODOR KRÍŽKA. – Cena jedného čísla je 1,50 € – Časopis vychádza každé dva týždne s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a poštový doručovateľ Slovenskej pošty, alebo elektronicky na e-mailovej adrese: ganisinoval.renata@slpost.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. BOX 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slpost.sk. –

Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV 757/08. – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word, označené menom autora a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR. – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

JE ZLÝ, KTO CHCE
UCHOVAŤ ŽIVOT POKOJNÝ,
A DOBRÝ,
KTO LÁKA ĽUDÍ DO VOJNY?

Nemôžem si pomôcť a viem, že to vyvolá búrlivé a nenávisťné reakcie, ale musím na rovinu povedať, že fenomén Kolakovič kalí vodu na Slovensku až dodnes a vôbec nie je náhoda, že tak odporcovia samostatného Slovenska, ako aj obhajcovia nehodného arcibiskupa, pochádzajú práve z radov jeho nasledovníkov.

Áno, prebieha tu tu doslova zápas medzi tisovcami a kolakovičovcami, pričom jedni vyhlasujú Tisa za vraha a druhí Kolakoviča za hochštaplera, pričom obe skupiny nemajú pravdu a mali by sa nad svojimi jednoznačnými posudkami oveľa dôkladnejšie zamyslieť.

Miešajú sa tu totiž dve problematiky, ktoré ťažko zladit' a dajú sa zmieriť len tak, že sa snažíme pochopiť, že človek nemá zodpovednosť len za seba, ale aj za druhých a pozícia prezidenta Tisa bola zásadne odlišná od pozície nadšena a vizionára Kolakoviča. Je pravda, že máme za dobro, krásu a poriadok obetovať aj život, ale musíme dlho uvažovať nad tým, aby sme to nerobili takým spôsobom, že narobíme ľuďom v hlavách dlhodobý zmätok a nakoniec zapríčiníme viac škody, ako osohu. Preto si myslím, že osobu svojho vylúčeného člena by si mali dôkladne preskúmať a analyzovať členovia jeho rehole, konkrétne povedané, jej slovenskej provincie.

Pretože predpokladať a naznačovať o osobe štátnika, ktorý nepodpísal jediný rozsudok smrti, že bol vrahom, je do neba volajúci hriech a už mnohokrát som zopakoval, že kým si to Slovensko nevedomí, nemôže očakávať Božie požehnanie. Niečo iné je zodpovednosť za seba a za ľudí, ktorí podľa mňa môjmu nadšeniu a nezodpovednosti a niečo iné je rozhodovať o osude celého štátu počas svetovej vojny a pokúšať sa udržať v ňom poriadok, pomôcť čo najviac ľuďom a zachrániť toľko životov, koľko sa dá, aj za cenu vlastnej hanby a obety vlastného života.

Je naozaj smutné, že mnohí z nás, ktorí sme celý život túžili po slobode a bojovali za ňu, musíme teraz s ešte väčším nasadením obhajovať triviálne zásady zdravého rozumu.

Nech nám je milostivý Pán Boh a naša matka Sedembolestná!

MÁ BYŤ KREŠŤAN
UTAJENÝ A KRÁSNY,
ALEBO JE POVINNÝ
BYŤ VEREJNÝ A JASNÝ?

Je to vždy veľké pokušenie budovať si určité štruktúry, do ktorých tí menejcenní a neschopnejší nevidia a robíť výber ľudí podľa určitých, stále lepších a dokonalejších kritérií.

Milí moji, uvedomte si, že nič horšie a nič viac nemôžeme robiť proti Kristovmu učeniu ako práve toto! Prečo mali kresťania dlhodobo najviac mučeníkov, nielen celkove, ale aj percentuálne a majú ich doteraz? Pretože sa nechcú prispôbovať tomuto svetu a ak strácajú

túto svoju prednosť a energiu, prestávajú byť kresťanmi. Čím sa však viac prispôbujeme tomuto svetu, ako keď sa zažívame, utajujeme a v prípade potreby aj klameme

do očí? Práve v tom je prednosť a cena kresťana, že má odvahu a cíti povinnosť vyznávať Krista verejne a za každých okolností. Je iste zbytočné a nešetné ísť hlavou proti múru, ale nikdy nemôžeme tvrdiť, že ten múr, ktorý oddeľuje a rozdeľuje ľudí je dobrý!

My naozaj máme byť svedkami evanjelia a preto si vážim statočných a presvedčených svedkov Jehovu, aj keď veci zjednodušujú a tvoria slepé uličky, od ktorých sa potom sami odvracajú a popierajú ich. Ale je veľký rozdiel medzi nimi a scientológmi alebo monistami, ktorí vystupujú pod kryciami názvami, majú dovolené kla-

mať v záujme organizácie a evidentne im ide viac o moc, ako o pravdu. Toto isté môžeme žiaľ v určitej miere povedať aj o islame a židovstve, ktoré majú uzakonené, že ich blížny je predovšetkým ich spoluveriaci a obhajujú a vysvetľujú iné zákony a spôsoby správania pre nich a podstatne iné pre tých iných a mimo.

Áno, máme byť milosrdní a odpúšťajúci, ale musíme si uvedomiť, že zákony popierajúce rovnakú hodnotu ľudí, či už inovercov, alebo žien, v žiadnom prípade nie sú kompatibilné a či porovnateľné s evanjeliom. Ani šaria, ani talmud nie sú rovnocenné so slovami a zásadami človeka Ježiša, o ktorom veríme, že bol Božím synom a dokonalým tlmočníkom večných a pravdivých zásad. Ak teoreticky aj fakticky popierame Kristovu jedinečnosť, robíme samých seba zbytočnými a kašleme na hodnotu Kristovej obety, milosti a pravdy, ktoré nám za cenu veľkej námahy a poníženia osobne odovzdal do rúk a k dispozícii. Ak my máme byť ochotní obetovať aj život a aj za cenu straty pozemskej existencie nepopierať Kristove slová, musíme mať k tomu primeranú vieru a dostatočné motívy.

Preto na záver opakujem, že k tým iným, variabilným a rôznorodým, treba byť milosrdní a tolerantní, ale nesmieme pritom zabúdať, že aj my máme svoju inakosť.

AK OPOVÁŽLIVO
ZBOŽŇUJEME
TENTO MENIACI SA SVET,
NENIČME PRITOM
STÁLE ROVNAKO
KRÁSNY KRISTOV KVET!

Je nepochybné, že v stále modernejšom svete stále viac vzrastá násilie a nenávisť. Percentuálne je možno menej smrtonosné a kruté, ako v dávnych dobách, ale na druhej strane oveľa viac rafinované a úmyselné.

Prostriedky násilia sa stále zlepšujú a takisto sa nachádzajú stále dokonalejšie prostriedky

manipulácie a lži. Kalné vody sa darí kalit' stále lepšie a život individualí, alebo milosrdnejšie, Božích dietok, má stále neurčitejšiu a relatívnejšiu cenu. Ako sa my, kresťanské spoločenstvo, môžeme tomu brániť?

Stále znovu a stále pokornejšie si priznajme, že nemáme na to, aby sme vytvárali perfektný raj pre úplne všetkých, ani pri stále väčšej racionalite a lepšej technike. Kristus hovorí, že neprosí za tento svet, ale za tých, ktorých mu jeho Otec dal a v budúcnosti dá. Keď umýval nohy učeníkom, dával im najavo, ako sa majú k sebe správať, ako majú nielen meniť

nipulácie a sebestvo, ktoré produkuje práve my, ako chceme nasledovať Krista a zmeniť svet?

Náš zakladateľ sa obával, či ešte nájde vieru na Zemi, keď znovu príde, teda takú vieru, akú on hlásal a predstavoval si. Pretože tej hlúpej viery a hriešnej sebadôvery je stále dost.

KAJAJME SA A VERME
EVANJELIU!

CHÁPU TO OBČAS
AJ MLADŠÍ ĽUDIA OD PIVA,
AKO SA DO HORY VOLÁ,
TAK SA Z HORY OZÝVA...

Človek vo všeobecnosti má dve veľké pokušenia, buď veci príliš komplikovať, alebo ich priveľmi

fanaticky a namyslení, ale označenie hlupáci si väčšina z nás nezaslúži.

Aj ľudia vo veľkých funkciách a s bohatými skúsenosťami majú niekedy sklon rýchlejšie hovoriť, ako myslieť. Hádám nebude na škodu veci a ani veľkou opovržlivosťou občas ich na to upozorniť.

FESTINA LENTE. PONÁHLAJ
SA POMALY.

NECH SI ČLOVEK NASADZUJE
AKÚKOEVEK MASKU,
KAŽDÝ A VŽDY HĽADÁ
ISTOTU A LÁSKU.

Ľudia, či už ženy, alebo muži, hľadajú lásku, ktorá je istá, večná a bezpodmienečná. Dieťa ju ešte hľadá v sebe a v Bohu a možno preto Kristus hovorí, že práve deťom patrí nebeské kráľovstvo a ak nebudeme ako deti, nevojďeme v neho. Deti by sa však nerodili, keby nás, pubertálnych, adolescentných a občas aj dospelých, nelákala iná láska, podľa možnosti tiež bezpodmienečná a istá, pričom si ale uvedomujeme, že to absolútne v nej ťažko natrvalo a úplne nájdeme. Tento protiklad riešili v sebe a okolo seba mnohí ľudia, nielen svätý

Augustín. Je samozrejmé, že tieto záhady a ciele si riešia a kombinujú ženy svojím spôsobom a podľa svojich možností a muží takisto, takže aj ja som o tom prinútený uvažovať z mužského hľadiska.

Francúzsky dramatik Pierre Beaumarchais už v 18. storočí prišiel na myšlienku, že koho chce Boh zničiť, raní ho slepotou, alebo ho spraví príťažlivým pre ženy. Je to iste nespravodlivé obvinenie Boha, lebo aj zdravý rozum, aj úspech u žien, sú Božie dary, ktoré sa ale často navzájom vylučujú, alebo si aspoň prekážajú. Je úžasná, ale mimoriadne vzácna vec, ak sa človeku darí v oboch smeroch, ale je nesmierne ťažké a náročné obe cesty zladit'. Preto nielen apoštol Pavol píše o tom, že ľahšie je slúžiť Bohu a poznávať Boha bez ženy, ale aj Ježiš hovorí, že opravdivá a bezvýhradná túžba po Božom kráľovstve často kladie prekážky raju na zemi v podobe súkromného a rodného šťastia.

Takisto, ako Boha nenájdeme nasilu, ani lásku medzi pohlaviami si nasilu nevyvnutíme, najčastejšie je to dar, spontánny, nečakaný a rozumovo veľmi zriedka pochopiteľný. Neistota a bezradnosť tak v hľadaní Boha, ako aj v hľadaní pozemských a konkrétnych lások nám často motajú hlavu a privádzajú nás neraz k strachu, obavám, komplexom, ba až k zúfalstvu. Niekomu sa podarí tieto okolnosti a nevyhnutnosti prekonať ľahko, iným to ide ako v lete na saniach, nepríjemne a s neznesiteľným škripotom.

Je ale fakt, že často by sme toho Boha bez problémov a bolesti márne hľadali. Napriek možnosti zneužitia náboženského cítenia a túžby po inom usporiadaní aj vlastného života, aj sveta, by sme bez týchto hľadání a pocitov márnosti teda veľa strácali, aj ako individuality, aj ako ľudstvo. Preto kritizujeme a trápme sa, robme výčitky sebe, životu, aj Bohu, ale nestrácame úctu k nemu, lebo pridáme nielen o istotu, že sme milovaní, ale aj o reálny pohľad na seba a na svet okolo nás.

TRP, KOZÁKU, BUDE
Z TEBA ATAMAN!

Z úvah Vlada Gregora ml.

svet, ale uchovať aj existenciu svojho spoločenstva.

My iste máme byť milosrdní a dobrí aj k ľuďom, ktorí majú iné názory a koncepcie, pre ktorých je násilie a nerovnosť v základe ich pohľadu na svet, nielen prakticky, ale oproti Kristovej náuke aj teoreticky. Iste im môžeme umyť nohy, aj kúpiť topánky, ak to náš prebytok umožňuje. Ale nemôžeme im dávať najavo, že verit' v Alaha, alebo kradnúť, je úplne v poriadku! A takisto nemôžeme tvrdiť, že snaha obrátiť a poučiť iných ľudí a odovzdať im radostnú zvesť, je len vyzdobenou bublinou!

Je nielen proti kresťanstvu, ale aj proti základnej logike, snažiť sa prispôbovať ľuďom, ktorí sa často aj programovo nechcú prispôbovať nám. Ježiš hovorí, že ako jeho ovečky ho máme nasledovať ako dobrého pastiera. Ale ak na to máme, upozorňuje nás, že sa máme snažiť byť nielen ovečkami, ale aj pastiermi, a to nie hocijakými, ale dobrými, dokonca so snahou byť dokonalými, ako je náš Otec nebeský.

Vnímať bolesť druhých ľudí je dôležité, ale nemenej dôležité je aj hľadať príčiny bolesti, nedostatku a lži, alebo sa o to aspoň úprimne snažiť. Toto je naše poslanie, s ktorým nás Kristus posielal do nemilosrdného, krutého a komplikovaného sveta a my sa za tento cieľ musíme dokázať zrieknuť úplne všetkého a obetovať sa až do krajnosti. Ale nie tak, že budeme zneuctovať, po latinsky dehonestovať, svoje spoločenstvo, svoje spôsoby, zásady a tradície. Ak takýmto spôsobom pochováme samých seba, náš Otec nebeský sa nám nepoďakuje a bude si hľadať iných, úprimnejších, statočnejších a pokornejších nasledovníkov. Možno aj z tých, ktorí robia zle a my im nedokážeme rozumne pomáhať a vzdávame sa aj privilegia a povinnosti účinne a jasne im zvestovať radostnú zvesť. Ak sami sebe nechceme dobre, komuže budeme lepší? Ak nedokážeme pravdivo pomenovať nespravodlivosti, ma-

zjednodušovať. Tieto tendencie sa vyskytujú nezávisle od formálneho vzdelania, ba aj nezávisle od veku.

Kedysi som sa divil, že Ježiš sa rozhovoril až po tridsiatich rokoch mlčania a tichého pozorovania sveta okolo seba. Dokonca ani počas toho najintenzívnejšieho zvestovania nesklzol do netrzeplivosti a radikalizmu. Zjednodušene sa dá povedať, že bol neuveriteľne pokorný, v modernej reči sebakritický a mnohé nechával otvorené, odkazoval na Tešiteľa, ktorého nám pošle, keď spomedzi nás odíde. Prítom ale sľubuje, že prostredníctvom svojho príkladu zostane s nami navždy a až do konca nám bude dodávať nádej, že ten koniec nebude smutný, ale dôstojný a radostný. Zdá sa mi, že na tento živý a jasný Kristov odkaz zabúdame a podceňujeme ho. Dokonca mám niekedy pocit, že si v dnešnej uponáhľanej dobe „otvárame ústa proti nebesám“, modernejšie povedané, sme nekonceptní a dezorientovaní.

Svet je síce čoraz viac rozbitý, ale popri zúfalých situáciách zároveň očividne smeruje k zjednoteniu na podklade potreby riešenia stále väčších spoločných problémov. Je otázka, nakoľko môžeme cestu k jednému ovčincovi a jednému pastierovi urýchliť a minimalizovať trápenia a zákruty na tejto síce komplikovanej, ale nevyhnutnej trase. Náš Spasiteľ hovorí jednoznačne, že on je cesta, pravda a život a kto nezhrmažďuje s ním, rozhadzuje.

Myslím teda, že je evidentné a nepochybné, že sa naďalej treba podľa Kristovho príkladu snažiť odvracať ľudí, nielen ateistov, ale aj inovercov, od množstva zlých ciest a nepovažovať tieto snahy za slávnostné hlúposti. O nasledovanie Krista sa celé stáročia snažilo množstvo ľudí a v záujme obrátenia svojho okolia pritom obetovali minimálne svoju kariéru. Je náhoda a som za to vďačný, že som účinkoval a možno ešte chvíľu budem, v pokojnejších časoch, v ktorých som neprišiel k vážnejším úrazom a postihnutiam na ceste ohlasovania Božieho kráľovstva. Možno sme my, samozvaní apoštoli, trochu naivní,